

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Historický ústav

Josef Borůvka – zemědělský organizátor a regionální politik

Diplomová práce

Autor: Kateřina Sadílková

Studijní program: M 7503 Učitelství pro základní školy

Studijní obor: Učitelství pro 2. Stupeň ZŠ – dějepis

Učitelství pro 2. Stupeň ZŠ – výchova k občanství

Vedoucí práce: prof. PhDr. Ondřej Felcman, CSc.

Oponent práce: PhDr. Tomáš Hradecký, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor:	Kateřina Sadílková
Studium:	P14P0067
Studijní program:	M7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor:	Učitelství pro 2. stupeň ZŠ - dějepis, Učitelství pro 2. stupeň ZŠ - občanská nauka
Název diplomové práce:	Josef Borůvka - zemědělský organizátor a regionální politik
Název diplomové práce AJ:	Josef Borůvka - Agricultural Organizer and Regional Politician

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce pojednává o Josefu Borůvkovi, který byl československým komunistickým politikem, funkcionářem a vedoucím pracovníkem v zemědělském družstevnictví. Cílem studie je zachytit část jeho života. I když Borůvkovo působení přesahovalo Královéhradecký kraj (od roku 1946 byl poslancem v Ústavodárném národním shromáždění, poté v Národním shromáždění, od ledna do dubna byl v předsednictvu Ústředního výboru KSČ, dále pak od dubna 1968 do prosince 1968 se stal ministrem zemědělství a výživy) práce se soustředí především na jeho aktivity v regionu. V padesátých letech byl členem předsednictva Krajského výboru KSČ v Hradci Králové, vedoucím tajemníkem na zemědělském úseku, od roku 1956 pak působil jako vedoucí tajemník Národní fronty rovněž v Hradci Králové. Výrazně se angažoval v zemědělství, od roku 1960 byl předsedou svého domovského družstva - JZD Zdeňka Nejedlého v Dolanech. Jeho politická i hospodářská kariéra utichla po roce 1970 v následku normalizace. Práce vychází primárně z výzkumu archivních pramenů uložených ve Státním okresním archivu v Náchodě a Státním oblastním archivu v Hradci Králové, dále pak z dobového tisku a odborné literatury. V práci je využita přímá i nepřímá, komparativní a analytická metoda.

FELCMAN, Ondřej. Československý parlament na prahu Pražského jara: Národní shromáždění na cestě k reformě (1964 duben 1968). Praha 2015. KAPLAN, Karel. Národní fronta 1948-1960. Praha 2012. JECH, Karel. Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy. Praha 2007.

Garantující pracoviště:	Historický ústav, Filozofická fakulta
Vedoucí práce:	prof. PhDr. Ondřej Felcman, CSc.
Oponent:	PhDr. Tomáš Hradecký, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	13.11.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 12. května 2022

Sadílková Kateřina

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala prof. PhDr. Ondřeji Felcmanovi, CSc. za cenné připomínky a rady při zpracování této diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala pracovníkům Státního okresního archivu v Náchodě, především paní Mgr. Janě Ptáčkové a zaměstnancům Státního oblastního archivu v Hradci Králové, zejména panu Mgr. Josefu Kindlovi za jejich ochotu a pomoc při vyhledávání pramenů a informací. Mé poděkování také patří rodině Josefa Borůvky, která mi poskytla informace z jeho soukromého života.

Anotace

SADÍLKOVÁ, Kateřina, Josef Borůvka – zemědělský organizátor a regionální politik, Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové 2022, diplomová práce.

Diplomová práce pojednává o Josefu Borůvkovi, který byl československým komunistickým politikem, funkcionářem a vedoucím pracovníkem v zemědělském družstevnictví. Cílem studie je zachytit část jeho života. I když Borůvkovo působení přesahovalo Královéhradecký kraj (od roku 1946 byl poslancem v Ústavodárném národním shromáždění, poté v Národním shromáždění, od ledna do dubna byl v předsednictvu Ústředního výboru KSČ, dále pak od dubna 1968 do prosince 1968 se stal ministrem zemědělství a výživy) práce se soustředí především na jeho aktivity v regionu. V padesátých letech byl členem předsednictva Krajského výboru KSČ v Hradci Králové, vedoucím tajemníkem na zemědělském úseku, od roku 1956 pak působil jako vedoucí tajemník Národní fronty rovněž v Hradci Králové. Výrazně se angažoval v zemědělství, od roku 1960 byl předsedou svého domovského družstva – JZD Zdeňka Nejedlého v Dolanech. Jeho politická i hospodářská kariéra utichla po roce 1970 v následku normalizace.

Práce vychází primárně z výzkumu archivních pramenů uložených ve Státním okresním archivu v Náchodě a Státním oblastním archivu v Hradci Králové, dále pak z dobového tisku a odborné literatury. V práci je využita přímá i nepřímá, komparativní a analytická metoda.

Klíčová slova: Borůvka Josef, JZD Dolany, zemědělství, Národní fronta, Krajský výbor KSČ, Hradec Králové, Dolany

Annotation

SADÍLKOVÁ, Kateřina, Josef Borůvka – Agricultural Organizer and Regional Politician, Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2022, Diploma thesis.

This Diploma thesis describes the life of Josef Borůvka, Czechoslovak communist politician, a functionary and a manager in cooperative farming. The aim of this study is to capture a specific part of Borůvka's life. Although his work exceeded the Hradec Králové region (from 1946 he was a member of the Constituent National Assembly, then the National Assembly, from January to April he was a member of the political bureau of the Central Committee of the Communist Party of Czechoslovakia, then from April 1968 to December 1968 he became Minister of the Department of Agriculture and Food), the thesis focuses mainly on his activities in abovementioned region. In the 1950s Borůvka was a member of the political bureau of the Regional Committee of KSČ in Hradec Králové, chief secretary of the agricultural sector and from 1956 he worked as the chief secretary of the National Front in Hradec Králové. He was significantly involved in agriculture and since 1960 was the chairman of his home collective farm (The Zdeněk Nejedlý collective farm in Dolany). His political and economic career subsided after 1970 as a result of normalization.

The research itself is based mainly on the archival research and analysis of archive sources available in the State District Archive in Náchod and in the State Regional Archive in Hradec Králové, as well as on period press and scholarly literature. The direct and indirect, progressive, comparative and analytical method was used in this thesis.

Key words: Borůvka Josef, JZD Dolany, agriculture, National Front, Regional Committee of CzCP, Hradec Králové, Dolany

Obsah

Úvod	8
1. Stručný nástin životního příběhu Josefa Borůvky	12
2. Josef Borůvka a JZD Dolany	17
2.1 Do sloučení JZD v roce 1960	17
2.2 Předseda sloučeného JZD (1960–1970)	24
3. Josef Borůvka v regionální politice	46
3.1 Josef Borůvka jako tajemník KV KSČ v Hradci Králové (1949–1960).....	46
3.2 Josef Borůvka vedoucím tajemníkem KV Národní fronty v Hradci Králové (1956–1960)	59
Závěr.....	68
Seznam použitých zkratk	70
Seznam pramenů a literatury	72

Úvod

V roce 1948 se k moci v Československu dostala komunistická strana, která po svém nástupu začala ovlivňovat dění ve všech sférách společenského života. Během prvních deseti let zavedla a upevňovala totalitní způsob vlády, což se projevilo např. stíháním, zatýkáním a popravami lidí nesouhlasujících s opatřeními režimu. Jedno z opatření byla i násilná kolektivizace.

Jednalo se o konec soukromého hospodaření. V první fázi byla soukromá půda zemědělců v obci obhospodařována společně, ale rolníkovi jeho pozemky zůstaly. V dalších fázích byly rozorány meze, dobytek byl sveden do společných prostor a zemědělci dostávali odměny v závislosti na majetku vloženém do společného vlastnictví. V poslední fázi došlo k dotvoření jednotných zemědělských družstev, kde členové byly odměňováni na základě splněných pracovních jednotek. Samostatně hospodařící rolníci, kteří odmítali vstoupit do družstva, byli perzekuováni, byly jim určovány takové dodávky zemědělských produktů, které nebyli schopni dodržet. Následovaly postihy, zvláště finanční, které pro ně byly často likvidačními.¹

Nad zakládáním družstev a nad jejich správou bděly krajské výbory KSČ, zejména jejich zemědělská oddělení. V Královéhradeckém kraji byl ústřední postavou tohoto oddělení Josef Borůvka, původně zemědělec z Dolan, významná osobnost nejen v regionální, ale i celostátní politice. Cílem této diplomové práce je přiblížit jeho život, jeho působení v Královéhradeckém kraji, zvláště pak v období mezi lety 1949–1970. V tomto období byl nejaktivnější. Po nástupu normalizace, protože patřil k progresivnímu proudu komunistické strany, byl donucen odejít do ústraní.

Práce je rozdělena do tří kapitol, první z nich popisuje stručně Borůvkův životní příběh. Druhá, nejrozsáhlejší kapitola, je rozdělena do dvou podkapitol. Obě líčí Borůvkovo působení v domovském JZD v Dolanech. První podkapitola začíná rokem 1949, kdy bylo v Dolanech založeno jednotné zemědělské družstvo, do kterého Borůvka hned při jeho založení vstoupil. Podkapitola pak končí rokem 1960, kdy se JZD spojilo s okolními družstvy a vzniklo tak nové JZD Zdeňka Nejedlého se sídlem v Dolanech. Vedením družstva se ujal právě Josef Borůvka. O jeho práci ve funkci předsedy JZD

¹ Ladislav Karel FEIERABEND, *Zemědělské družstevnictví v Československu do roku 1952*, Volary 2007, s. 68.

pojednává druhá podkapitola. Ta je ukončena rokem 1970, kdy byl donucen rezignovat na funkci předsedy a stal se řadovým pracovníkem ve skladu. Třetí kapitola, opět rozdělená do dvou podkapitol, pak popisuje Borůvkův vliv na regionální politiku. Její první část zpracovává Borůvkovu činnost v předsednictvu Krajského výboru KSČ v Hradci Králové, od roku 1953 nazývaného byrem KV KSČ. Časově je podkapitola vymezena roky 1949–1960. Druhá podkapitola je o Borůvkově práci v pozici vedoucího tajemníka Národní fronty KV KSČ v Hradci Králové. I když byl v této funkci Borůvka od roku 1956 do roku 1960, kvůli nedostatečné pramenné základně je výklad omezen pouze léty 1956–1957. V obou regionálně-politických funkcích se Borůvka orientoval především na problematiku zemědělství. Závěr práce je stručnou syntézou poznatků o Borůvkově působení zejména v Královéhradeckém kraji.

Rekonstrukce událostí z Borůvkova veřejného života je založena na důkladné analýze archivních pramenů. Osobní život, popsán především v první kapitole, primárně vychází z rozhovoru s jeho synem Josefem Borůvkou mladším. Jeho záznam je uschován v osobním archivu autorky. Dále také vychází z novinového článku Borůvkovy druhé manželky Ireny, publikovaného v Rudém právu v roce 1990.² Písemné prameny k Borůvkově činnosti v JZD v Dolanech jsou uloženy ve Státním okresním archivu v Náchodě. Prameny týkající se Borůvkova působení v regionální politice jsou nově uloženy ve Státním oblastním archivu v Hradci Králové. Od ledna roku 2022 se Státní oblastní archiv v Zámrsku, kde byly původně dokumenty uloženy, přesídlil právě do Hradce Králové. V Zámrsku pak zůstaly prameny, které patří Pardubickému kraji.

Základním archivním pramenem pro druhou kapitolu je fond JZD Dolany, který obsahuje zápisy z členských schůzí, zápisy ze schůzí představenstva a komisí, stanovy družstva, písemnosti z prvních let JZD, zápisy o převzetí živého a mrtvého inventáře, přehledy o hospodaření družstva, část stavební dokumentace a část členské agendy.³ Z dochovaných dokumentů práce využívá především zápisy z členských schůzí, schůzí představenstva a zápisy z výročních schůzí družstva. Fond obsahuje minimum strojově psaných zápisů; část ručně psaných zápisů je velmi špatně čitelná, což značně komplikovalo jejich analýzu. Navíc několik zápisů z členských schůzí zcela chybí.

² Irena BORŮVKOVÁ, *Vrátit čest jménu Josefa Borůvky*, Rudé právo, 25. 1. 1990, s. 10.

³ Státní Okresní Archiv Náchod (dále jen SOkA Náchod), fond (dále jen f.) JZD Dolany, Inventář fondu.

Naproti tomu některé zápisy z členských schůzí a schůzí představenstva se zachovaly ve dvojí podobě jako vázané a volné listy, které se ale svým obsahem liší jen nepatrně. Bohužel se nedochovaly družstevní kroniky, které by byly zajisté bohatým zdrojem informací. Informace z fondu JZD lze také doplnit fondem obce Dolany, zejména pak kronikou z let 1932–1980. Mimo informací o JZD, kterým bylo od jeho založení v roce 1949 věnováno v kronice mnoho pozornosti, se dá „mezi řádky“ také poodhalit část Borůvkovy osobnosti, neboť byl až do roku 1950 obecním kronikářem.

Třetí kapitola diplomové práce, konkrétně část o Borůvkově působení v krajském výboru komunistické strany, vychází z fondu KV KSČ Hradec Králové, uloženém v SOA v Hradci Králové. Fond obsahuje zápisy z krajských konferencí, zápisy z plenárních zasedání, zápisy ze schůzí předsednictva, zápisy z jednání sekretariátu a další. Pro diplomovou práci byly důležité především zápisy ze schůzí předsednictva KV, od roku 1953 byra KV KSČ.⁴

Posledním archivním fondem, ze kterého práce čerpá, je fond KV Národní fronty Hradec Králové. Tento fond není zpracovaný, ale díky ochotě pracovníků SOA se mi podařilo do archiválií nahlédnout. Bohužel pro zkoumané období 1956–1960, kdy byl Josef Borůvka vedoucím tajemníkem Národní fronty, jsou k dispozici pouze zápisy ze schůzí KV NF a zápisy z rozšířeného zasedání NF z let 1956–1957. Práce s tímto fondem byla omezená, přesto se z dostupných spisů podařilo vytěžit několik informací o Borůvkově činnosti v Národní frontě.

Literatura, která by se týkala života Josefa Borůvky, téměř neexistuje, což prováděnou analýzu výrazně omezovalo. Z písemností se však podařilo získat dostatek potřebných informací, takže výsledky práce výrazně rozšiřují naše znalosti o působení této zajímavé historické osobnosti. Přesto se práce bez odborné literatury neobešla. Ondřej Felcman v monografii *Československý parlament na cestě k Pražskému jaru* věnuje Borůvkově působení v předsednictvu Národního shromáždění poměrně hodně pozornosti.⁵ Další Borůvkovy aktivity v rámci Národního shromáždění jsou zachyceny v několika svazcích dílu věnovaného Národnímu shromáždění a zahrnutého do rozsáhlé edice zaměřené na období československé reformy. Jedná se o svazek editujících

⁴ Státní oblastní archiv v Hradci Králové (dále SOA), f. Krajský výbor KSČ Hradec Králové, Inventář fondu.

⁵ Ondřej FELCMAN, *Československý parlament na cestě k Pražskému jaru. Národní shromáždění na cestě k reformě (1964 – duben 1968)*, Praha 2015, 345 s.

dokumenty z dramaticky probíhajícího zasedání parlamentu ve dnech okupace připravený Františkem Cigánkem.⁶ Další dva zpracoval F. Cigánek s O. Felcmanem.⁷ Edice však ve 3. svazku neposkytuje k činnosti J. Borůvky žádné relevantní poznatky vzhledem k tomu, že byl v popisované době ministrem zemědělství a výživy a jeho účast v NS byla minimální. Dále byly v práci využity knihy týkající se zemědělství a zemědělského družstevnictví. S ohledem na Borůvku výraznou angažovanost v zemědělské výrobě a při zakládání družstev bylo nutné se seznámit také s posledními výzkumy z této oblasti, zmínit je třeba zejména práci K. Jecha.⁸ Další literatura sloužila k vysvětlení odborných pojmů z této oblasti.⁹

V první fázi práce probíhal výzkum dostupnosti archivních pramenů a literatury k danému tématu. Následovala analýza zdrojů a poté samotná tvůrčí fáze obsahující všechny etapy historikovy práce, jako je heuristika, kritika, interpretace a závěrečná syntéza.

V práci je použita především přímá metoda, která vychází ze zkoumání archivních pramenů, někde však musela být doplněna metodou nepřímou, kdy bylo potřeba zasadit informace do širšího kontextu. K chronologickému popisu událostí byla využita progresivní metoda.

I když byl Borůvka aktivní v celostátní politice (od roku 1946 byl poslancem v Ústavodárném národním shromáždění, poté v Národním shromáždění, od ledna do dubna byl v předsednictvu Ústředního výboru KSČ, dále pak od dubna 1968 do prosince 1968 pracoval jako ministr zemědělství a výživy), práce je zaměřena pouze na jeho působení ve východních Čechách, respektive v královéhradecké oblasti. Výkladem jeho jiných činností by byl narušen koncept a předem stanovený cíl. Také vzhledem k rozsahu práce nebylo možné se věnovat jeho působení na celostátní úrovni.

⁶ František CIGÁNEK (vyd.), *Národní shromáždění*. Ediční řada Prameny k dějinám československé krize v letech 1967–1970, 3. díl, 2. sv.: Národní shromáždění 21. – 28. srpna 1968, Praha – Brno 1995, 317 s.

⁷ František CIGÁNEK – Ondřej FELCMAN (vyd.), *Národní shromáždění*. Ediční řada Prameny k dějinám československé krize v letech 1967–1970, 3. díl, 1. sv.: Květen 1967 – červenec 1968, Praha – Brno 2002, 460 s.; 3. díl, 3. sv. Září 1968 – leden 1969, Praha – Brno 2009.

⁸ Karel JECH, *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*, Praha 2007; dále Ladislav Karel FEIERABEND, *Zemědělské družstevnictví v Československu do roku 1952*, Volary 2007, 161 s.

⁹ Ivan BÍČÍK – Josef BRINKE, –Vlastislav HÄUFLER, *Stručný terminologický slovník geografie zemědělství*, Praha 1978, 119 s.

1. Stručný nástin životního příběhu Josefa Borůvky

Josef Borůvka se narodil 18. prosince 1911 v Čáslavkách na Náchodsku. Oba jeho rodiče pracovali v zemědělství a vlastnili menší hospodářství. Josef pokračoval v jejich stopách a po absolvování tří tříd měšťanské školy pokračoval dále dvouletou hospodářskou školou lidovou. Jeho rodiče však brzy zemřeli – matka ještě v Josefově raném dětství, otec v době, kdy mu bylo 15 let, a tak musel převzít hospodářství a péči o rodinu po nich. O hospodářství se staral až do roku 1949, kdy ho jako jeden z prvních v obci převedl do společného vlastnictví nově vznikajícího zemědělského družstva.¹⁰

Josef Borůvka jako kronikář obce Dolany

Mimo zemědělství se Josef Borůvka také v mládí věnoval ochotnickému divadlu, chodil cvičit do Sokola nebo se zapojil do činnosti hasičského spolku. V roce 1932 se stal obecním kronikářem v Dolanech. V kronice je patrný Borůvkův myšlenkový vývoj reagující na politické proměny v meziválečné ČSR. Z původního popisu událostí v obci, které se týkaly běžného života, pořádání různých akcí, zpráv o počasí a úrodě, přecházel ke komunistické propagandě, oslavoval rok 1945 a vyzdvihoval založení KSČ v Dolanech, rozděloval obyvatelstvo obce na „vykořisťované a vykořisťovatele“. Dosavadní popisné zpracování hodlal nahradit „*vyhodnocením sociálního složení obce na základě marxisticko-leninského učení a dialekticko-historického materialismu*“.¹¹ Podle jeho názoru bylo toto uspořádání potřeba již mnohem dříve, ale „*kapitalistická společnost nedovolila a nechtěla podobné rozbory v kronikách*“.¹²

Jeho rozhořčení nad kapitalistickými zbohatlíky pokračuje i na dalších stránkách kroniky, kdy označil jistého Josefa Brusnického za vykořisťovatele, který levně skupoval uvolněná pole a draze je pak pronajímal ostatním zemědělcům¹³. Jindy zase chválil „chudáky“ sekače a „veterány zemědělské práce“ za úmornou práci pro bohaté sedláky, kteří právě i přes to, že byli zcela touto prací vyčerpáváni, nezapomínali na dobrou výchovu svých dětí, ze kterých se pak stali spolehliví členové místní KSČ.¹⁴ Jako následek těžkého vykořisťování viděl mimo jiné špatný zdravotní stav

¹⁰ Irena BORŮVKOVÁ, *Vrátit čest jménu Josefa Borůvky*, Rudé právo, 25. 1. 1990, s. 10.

¹¹ Státní okresní archiv v Náchodě, fond Archiv města Dolany, číslo fondu 286, Kronika Dolany, s. 58.

¹² Tamtéž.

¹³ Tamtéž, s. 60

¹⁴ Tamtéž, s. 61

zemědělských dělníků. Mladí lidé podle jeho názoru umírali kvůli „vykořisťovatelům“ na souchotiny.“¹⁵

Kromě rozdělení obyvatel obce na zbohatlé kapitalisty a chudáky, kteří kvůli nim trpěli, nezapomněl Josef Borůvka vyzdvihnout, co vše udělala pro obec KSČ, jak pomohla rodinám po válce, když po odsunu Němců obsadila opuštěné domy chudšími obyvateli.

Kroniku začal psát Josef Borůvka v roce 1932. Z let okupace a války příliš poznámek o dění v obci nemáme, k psaní se autor vrátil až v únoru 1945. Během let 1945–1948 se věnoval psaní intenzivně, z následujících dvou let zanechal pouze soubor poznámek, z nichž vycházel a dále s nimi pracoval Borůvkův nástupce, nový kronikář obce, ředitel místní školy v důchodu. Od roku 1950 se na tvorbě obecní kroniky Josef Borůvka již nepodílel.

Josef Borůvka v zemědělství

Jak již bylo vzpomenuto, Josef Borůvka se narodil do „zemědělské“ rodiny a v „rodinném povolání“ dále pokračoval. Po vystudování hospodářské lidové školy a po smrti otce se na prahu své dospělosti ujal hospodářství. Před vznikem samotného JZD Dolany se angažoval v místních, regionálních ale i celostátních organizacích zemědělského charakteru, jako bylo Rolnické družstvo sušáren čekanky a řepy, dále pak Hospodářské a skladištní družstvo v Jaroměři, Svaz sušářů čekanky a řepy v Hradci Králové, či Hospodářská skupina potravinářského průmyslu v Praze a další.¹⁶ Jako předseda výše zmiňovaného Rolnického družstva sušáren zajistil spolupráci se švýcarskou firmou Nestlé, kam dodávali sušenou čekanku.¹⁷

Když v roce 1949 vzniklo v Dolanech jednotné zemědělské družstvo, byl Borůvka jedním z prvních zakládajících členů. I když se nestal členem představenstva, často schůze vedení družstva navštěvoval a pomáhal s řešením problémů (jedním z nich se stalo vyloučení manželů Kuncových z družstva za neplnění „družstevních“ povinností).¹⁸ V roce 1960 vznikl sloučením několika okolních družstev (Dolany, Čáslavky, Krabčice, Svinišťany a Sebuč) velký zemědělský podnik – JZD Zdeňka

¹⁵ Tamtéž, s. 63

¹⁶ Ondřej FELCMAN, *Československý parlament na prahu Pražského jara. Národní shromáždění na cestě k reformě (1964 – duben 1968)*, Praha 2015, s. 129.

¹⁷ Záznam rozhovoru s Josefem Borůvkou ml. dne 15. 4. 2020. Osobní archiv autorky.

¹⁸ SOKA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 5, kn. 5, Zápisy ze členských schůzí JZD Dolany 1954–1959 – schůze 17. 12. 1956.

Nejedlého se sídlem v Dolanech, v jehož čele stanul Josef Borůvka. S výjimkou téměř roční pauzy (od dubna 1968 do března 1969, kdy čerpal neplacenou dovolenou, aby mohl pracovat v ministerské funkci)¹⁹ zůstal ve vedení JZD do konce roku 1970. Tehdy byl vyzván s ohledem na svou angažovanost v roce 1968, aby z předsednického místa odstoupil. To Borůvka 17. listopadu 1970 učinil, a protože byl označen za politicky nespolehlivou osobu, byla mu odepřena jakákoliv vyšší pozice v JZD. Přesto na „domácí“ družstvo nezanevřel a nabídl, že bude pracovat jako dělník v sušičce, skladu nebo kompostárně.²⁰

Josef Borůvka v politice

Svou politickou kariéru odstartoval Josef Borůvka v roce 1938, kdy se stal místostarostou obce Dolany, kterým byl do roku 1944, následně se stal starostou. Po roce 1945, kdy vstoupil do KSČ, zastával funkci předsedy místního národního výboru, ve funkci však zůstal pouze do května 1946, kdy podal žádost o zproštění funkce. Mimo to se v roce 1946 stal členem Ústavodárného národního shromáždění za KSČ a zůstal jím i po roce 1948 v nově zvoleném Národním shromáždění. Jako poslanec působil Josef Borůvka bez přerušení až do roku 1969.²¹

Nejobtížnějším politickým rozhodováním pro něj bylo hlasování o odvolání Antonína Novotného z funkce prvního tajemníka ÚV KSČ na zasedání pléna 5. ledna 1968. Hlasování členů ÚV KSČ postupovalo podle abecedy, a tak Borůvka vyslovoval svůj názor mezi prvními, což znamenalo, že pokud se jeho názor nebude shodovat s „davem za ním“, bude si to vítězná strana pamatovat. Rodina popisovala jeho dlouhé váhání, zda hlasovat proti Novotnému, protože se obával, že pokud Novotný odvolaný nebude, ponese spolu s Borůvkou následky za jeho hlasování právě i jeho rodina.²²

Navíc měl Borůvka již v minulosti právě s Novotným konflikty, dokonce mu i vyhrožoval slovy: „*Pamatuj si, Josefe, nebudou-li ti tví zemědělci šlapat v řadě, budeme je všet za nohy, a ještě jim k tomu budeme hrát marš.*“²³ To bylo v roce 1965, kdy se Borůvka postavil proti výrobě vepřového masa pouze ve státních podnicích bez

¹⁹ SOkA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 8, kn. 8, Zápisy ze členských schůzí 1965–1970 – schůze 18. 4. 1968.

²⁰ SOkA Náchod, f. Archiv města Dolany, č. f. 286, Kronika Dolany, s. 375.

²¹ Václav BROŽ – Olga SLUŠNÁ, *Kdo je kdo v Československu I*, Praha 1969, s. 94.

²² Záznam rozhovoru s Josefem Borůvkou ml. dne 15. 4. 2020. Osobní archiv autorky.

²³ Irena BORŮVKOVÁ, *Vrátit čest jménu Josefa Borůvky*, s. 10. J. Borůvka byl od roku 1963 členem zemědělské komise ÚV KSČ a v letech 1960–1964 předsedal zemědělské komisi NS. Z toho lze vyvodit, proč s ním Novotný takto hovořil.

půdy, což by znamenalo likvidaci výkrmů prasat v JZD, a tudíž i značné ekonomické problémy pro mnohá družstva. JZD se dočkala jeho veřejné podpory, a navíc Borůvka ještě navrhl řešení, co s prasečími výkaly, které samostatně nelze použít jako hnojivo, protože by „ucpaly“ půdu. Dle jeho návrhu se výkaly začaly míchat s popelem od hnědého uhlí, tím vzniklo kvalitní hnojivo, které zajišťovalo úrodnou půdu a tím i více rostlinné produkce.²⁴

Na začátku padesátých let byl Borůvka tajemníkem zemědělského úseku KV KSČ v Hradci Králové, v druhé polovině (1956–1959) pak byl vedoucím tajemníkem KV NF a po celou dobu také členem předsednictva (od roku 1953 byra) KV KSČ.²⁵ V šedesátých letech upřednostňoval před kariérou ve stranické hierarchii osobní aktivní účast na dění v rodné obci v Dolanech, když zastával funkci předsedy místního JZD. Nelze však říci, že by se v politice zcela přestal angažovat, neboť byl stále aktivním poslancem Národního shromáždění a od června 1964 dokonce členem jeho předsednictva. Na historickém lednovém plénu ÚV KSČ byl 5. ledna 1968 zvolen jedním ze čtyř nových členů vrcholného orgánu strany – předsednictva ÚV KSČ, ale funkci zastával pouze čtyři měsíce.²⁶ Od 8. dubna 1968 působil Borůvka v nové vládě Oldřicha Černíka, když byl jmenován ministrem zemědělství a výživy.²⁷ V tehdejší stranicko-politickém vidění to lze považovat spíše za sestup. Bylo zřejmé, že Borůvka byl nahlížen spíše jako zemědělský manažer a odborník z praxe než jako činitel, který se má spolupodílet na vrcholovém řízení komunistické strany. Kvůli vládní funkci musel také rezignovat na místo v předsednictvu parlamentu.

Protože Josef Borůvka patřil k politikům Pražského jara, a protože náležel do progresivistického proudu v KSČ, jeho politická budoucnost byla po vpádu vojsk Varšavské smlouvy silně ohrožena. V nové federální vládě se mu již zastoupení nedostalo, ačkoliv premiér na své pozici zůstal. Po nástupu normalizace byl v září roku 1969 Josef Borůvka odvolán z ÚV KSČ, v prosinci téhož roku byl donucen rezignovat na poslanecké místo a v březnu roku 1970 byl dokonce zbaven členství v KSČ. Aby toho nebylo málo, tečkou jeho politického pádu a společenské stigmatizace byl březen

²⁴ Záznam rozhovoru s Josefem Borůvkou ml. dne 15. 4. 2020. Osobní archiv autorky.

²⁵ O. FELCMAN, *Československý parlament*, s. 129.

²⁶ Tamtéž, s. 130.

²⁷ Tamtéž, s. 130 a 228, 231 a 232.

1971, kdy mu byla odebrána i všechna státní vyznamenání.²⁸ Ani to však nebylo pro jeho dřívější spolustraníky dostačující. Borůvka byl stále osobností, která uměla na sebe strhnout se svým řečnickým uměním davu, což představovalo pro stranu hrozbu. Proto mu byla odepřena jakákoliv možnost vystupovat na veřejnosti. Když se v roce 1974 konal pohřeb Josefa Smrkovského, chystal se jeho památku uctít i Borůvka. StB ho však doslova vytáhla z autobusu do Prahy a celý den ho drželi u výslechu. To, že je pod drobnohledem státní bezpečnosti, mu potvrzovalo i několik přátel, kteří ho varovali, že jezdit na kole po „zadní“ cestě není příliš bezpečné, protože případů, kdy auto smetlo cyklistu, je spousta.²⁹ Když pak v roce 1974 zemřela Borůvkovi jeho žena Marie,³⁰ vetřela se do jeho blízkosti Irena Šmídová, která byla tajnou spolupracovnicí s StB a měla za úkol dostat se k Borůvkovi a hlídat ho. I přes protesty a podezření rodiny, že s Irenou nebylo něco v pořádku, si ji nakonec v listopadu v roce 1978 vzal za ženu, což se mu stalo osudným.³¹ V kronice Dolan se píše: „*Tragickou smrtí opouštějí svět dne 30. července 1979 Josef Borůvka a jeho vnuk Petr Novák z č. 26; umírají v Hradci Králové, kde unikající plyn ukončil jejich životy.*“³² Josef Borůvka zemřel v bytě své druhé ženy, a jak se později po pádu komunismu rodina dozvěděla ze spisů StB, nejednalo se o nešťastnou náhodu, únik plynu byl způsoben záměrně.³³

Borůvkova politická činnost právě z období Pražského jara měla vliv i na pozdější život jeho dětí a dalších příbuzných. Když se jeho vnučka hlásila v sedmdesátých letech na střední pedagogickou školu v Nové Pace, byla z kádrových důvodů odmítnuta.³⁴

²⁸ SOkA Náchod, f. OV KSČ Náchod, č. f. 10, kn.90, Zápis ze schůze předsednictva OV KSČ Náchod – schůze 10. 3. 1971.

²⁹ Záznam rozhovoru s Josefem Borůvkou ml. dne 15. 4. 2020. Osobní archiv autorky.

³⁰ SOkA Náchod, f. Archiv města Dolany, č. f. 286, Kronika Dolany, s. 472.

³¹ Záznam rozhovoru s Josefem Borůvkou ml. dne 15. 4. 2020. Osobní archiv autorky.

³² SOkA Náchod, f. Archiv města Dolany, č. f. 286, Kronika Dolany, s. 587.

³³ Záznam rozhovoru s Josefem Borůvkou ml. dne 15. 4. 2020. Osobní archiv autorky.

³⁴ Tamtéž.

2. Josef Borůvka a JZD Dolany

2.1 Do sloučení JZD v roce 1960

Podle zákona o jednotných zemědělských družstvech, měla být „v zájmu zajištění blahodárného rozvoje zemědělského družstevnictví“³⁵ sjednocena veškerá zemědělská družstva jako např. strojní, meliorační, hospodářská aj. v jednotné zemědělské družstvo (dále JZD). Na základě tohoto usnesení bylo 8. května 1949 založeno JZD v Dolanech, které vzniklo spojením Zemědělského strojního družstva a Melioračního družstva. Veškerý majetek těchto družstev automaticky přešel pod JZD, stejně jako členové strojního a melioračního družstva se automaticky staly členy JZD bez potřeby, ale i možnosti podat či nepodat přihlášku.³⁶ (I přesto, že podle zákona měl být vstup do družstva „na podkladě dobrovolnosti“)³⁷

Tímto způsobem se stal členem JZD i Josef Borůvka se svou ženou Marií. Zapojili se jak do běžného chodu družstva, tak i do jeho vedení. V době, kdy Josef Borůvka plnil své poslancecké povinnosti, zastupovala rodinu v činnostech JZD Marie. Kromě běžných prací jako bylo např. dojení krav³⁸ či vaření ve společné vývařovně³⁹, se zúčastnila hlasování o půjčce 2 000 000 Kčs na dostavení porodnice prasnic⁴⁰ a v roce 1952 byla dokonce zvolena za členku představenstva,⁴¹ a měla tak možnost podílet se i na vedení družstva.

Josef Borůvka právě kvůli své politické angažovanosti neměl tolik času věnovat se pracím v JZD jako takovým, (i když v době své poslancecké dovolené v roce 1951 pracoval jako jeden krmičů ve společných stájích)⁴², ale o to aktivnější byl v záležitostech týkajících se organizace družstva. Účastnil se jak členských schůzí, schůzí představenstva, tak i výročních valných hromad, kde se snažil svými názory obohatit diskuzi a až do roku 1954 vypomáhal také jako hlavní zapisovatel.

Na členské schůzi v prosinci 1950 vypukla ostrá debata ohledně vkládání majetku do družstva v návaznosti na přechod na III. typ družstva. JZD se totiž postupně rozvíjela do

³⁵ Zákon č.69/1949 Sb. O jednotných zemědělských družstvech.

³⁶ Jana PTÁČKOVÁ, *Inventář fondu JZD Dolany 1949-1992(1994)*, Náchod 2011, s. 4

³⁷ Zákon č.69/1949 Sb.

³⁸ SOKA Náchod, f. Archiv města Dolany, č. f. 286, Kronika Dolany, s. 117.

³⁹ SOKA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 4, kn. 4, Jednací protokoly z členských schůzí a představenstva 1950–1974, schůze 12. 7. 1950.

⁴⁰ Tamtéž, schůze 27. 4. 1950.

⁴¹ Tamtéž, zápis o III. řádné valné hromadě 3. 2. 1952.

⁴² SOKA Náchod, f. Archiv města Dolany, č. f. 286, Kronika Dolany, s. 117.

čtyř typů. První typy JZD byly ještě na základě „soukromého vlastnictví“, kdy jednotliví vlastníci půdy společně organizovali setí, sklizeň a společné užití strojů, byly zachovány meze a živočišná výroba byla také individuální. V druhém typu JZD byly již meze rozorány a byla zavedena společná rostlinná výroba. Každý rolník získal takovou část úrody, která odpovídala tomu, kolik vložil do společného vlastnictví půdy. Živočišná výroba zůstávala i v tomto typu JZD soukromá. Třetí typ, o kterém se na schůzi v prosinci 1950 jednalo, znamenal pro členy družstva přechod i na společnou živočišnou výrobu. Členové družstva měli být také nově odměňováni. Mimo finančního obnosu za poskytnutou půdu, který se ale časem zmenšoval, měli být odměňováni také na základě práce, kterou pro družstvo vykonali, počítané v tzv. pracovních jednotkách (PJ). Posledním typem JZD byl čtvrtý typ, který se od předchozího lišil především tím, že už nezáleželo na množství půdy, které dotyčný do JZD vložil, ale pouze na PJ, které pro družstvo vykonal.⁴³

Přechod JZD v Dolanech na III. typ znamenal, že každý člen by měl přispět družstvu 20 % ze svého živočišného inventáře, proti čemuž protestovali majetnější členové. Na jejich námitku, že „*ten kdo má větší majetek a dodal by více třeba živočišného inventáře, by těmito 20 % dával JZD více než ostatní*“⁴⁴, reagoval Borůvka tím, že je to sice pravda, ale že je potřeba hned v počátcích zlámat starý názor na poměr k majetku a je třeba si uvědomit, že je mnohem důležitější, že tento společný majetek „*bude rozmnožován prací všech a je třeba pro tento názor přinést nějakou obět, protože jen ze společné práce se můžeme mít dobře*“.⁴⁵ Uvedenou obhajobu, jak je společná práce důležitá, ještě zdůraznil na lednové schůzi roku 1951, kdy prohlásil, že „*kolektivně pracovat a vyrábět je nejnmutnější pro naše pracující zemědělce, kterým se tak umožní zvýšení životní úrovně*“.⁴⁶ Na schůzi Borůvka také informoval ostatní členy JZD o jeho účasti na I. sjezdu obránců míru, kde byl za „hradecký pracující a mírumilovný lid“ delegátem. Ve své řeči mimo jiné uvedl opět poznámku, že je nutné upevňovat světový mír, a to především skutečnou prací.⁴⁷

⁴³ FEIERABEND, Ladislav Karel. *Zemědělské družstevnictví v Československu do roku 1952*. Volary 2007, s. 68.

⁴⁴ SOKA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 4, kn. 4, Jednací protokoly 1950–1974, schůze 22. 12. 1950.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ Tamtéž, schůze 24. 1. 1951.

⁴⁷ Tamtéž.

Díky jeho řečnickému umění byl Borůvka často vyzván k tomu, aby se ujal role hlavního řečníka na různých oslavách a schůzích nejen v JZD Dolany, ale třeba i při náboru do JZD v okolních obcích. V obci Stolín byla svolána agitační schůze třikrát bez úspěchu, až když na počtvrté byl pozván Borůvka, podařilo se získat nové členy.⁴⁸ Jeho proslovy si mnoho lidí ještě dlouho poté pamatovali, což mělo za následek, že byl nařčen, že je to „největší žvanil v kraji“,⁴⁹ protože sliboval, že „ženy v JZD nebudou muset vůbec pracovat, což není vůbec pravda, protože ženy dnes v Dolanech dřou stejně jako muži.“⁵⁰ Tento výrok pronesl jistý Karel Ducháč, za což byl obviněn z urážky veřejného činitele pro výkon jeho pravomoci. Trestní řízení bylo součástí procesů s bohatými sedláky, kteří nechtěli vstoupit do JZD. Nařčení Borůvky bylo jednou ze záminek společně s dalšími obviněními pro urážky a výroky, kterými měl Ducháč pobuřovat proti republice. Soud své rozhodnutí odůvodnil tím, že když „Karel Ducháč označil soudruha Borůvku největším žvanilem v kraji jen proto, že předpoklady, které při svých projevech uváděl jako perspektivu do budoucnosti, se nesplnily v takovém rozsahu, v jakém byly řečeny, a jaké jim obviněný dával“,⁵¹ označil ho tak neprávem, protože „pokud se nedostavil očekávaný výsledek, pak byla chyba v práci lidí, ne v práci toho, který o tom kterém díle a jeho v budoucnu možných výsledcích hovořil.“⁵² Za tuto urážku soud připsal obžalovanému další dva měsíce výkonu trestu.⁵³

Jinou Borůvkovou prací pro družstvo bylo vyjednávání na „vyšších místech“, neboť díky svému působení v KV v Hradci Králové měl k tomu dostatek potřebných kontaktů. Např. v roce 1954 zajišťoval, aby prostory sušárny čekanky, která měla být zrušena, získalo JZD, aby by ji pak mohlo přestavět na skladiště.⁵⁴ V roce 1956 pak byl Borůvka požádán o pomoc při jednání o zajištění materiálů a pomocných strojů na stavbu nového kravína. Kromě jednání se také ujal organizace prací, určoval, kdy a jaký materiál dovézt, kdy, na čem pracovat. Na členské schůzi, kde se stavba kravína

⁴⁸ SOkA Náchod, f. OV KSČ Náchod, inv. č. 28, Zápisy ze schůzí pléna OV KSČ, schůze 14. 2. 1948

⁴⁹ SOkA Náchod, f. Okresní soud Jaroměř, inv. č. 1117, Trestní řízení T 108/55.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² Tamtéž.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ SOkA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 5, kn. 5, Zápisy ze členských schůzí JZD Dolany 1954–1959, schůze 24. 5. 1954.

plánovala, také zdůraznil, že je zapotřebí po dostavbě získat i ostatní samostatně hospodařící rolníky a přimět je ke vstupu do družstva.⁵⁵

Borůvka rovněž radil vedení JZD při nákupech nových strojů, určoval, co je pro družstvo potřebnější nebo u jakého stroje je větší pravděpodobnost, že ho družstvo dostane. (Při výběru nákladní auto X super traktor k převážení sena a slámy doporučil nákladní automobil právě proto, že traktor by družstvo nemělo šanci získat a bylo by jen ztrátou času o něj usilovat.)⁵⁶ Nákup některých strojů a jejich uvedení do provozu sám zajišťoval, což vyplývá např. z dotazu, který mu byl položen na schůzi 16. 6. 1959 týkající se lisu na výrobu sololitových desek. Na otázku, kdy bude lis připraven, Borůvka odpověděl, že je k jeho obsluze zapotřebí šest lidí, a tudíž ho přivezou až po žních, neboť ty mají samozřejmě přednost.⁵⁷

Dále pak Borůvka fungoval jako „prostředník“ s okolním světem, vysvětloval na schůzích aktuální politické dění v zemi, informoval o událostech ve světě. V červnu v roce 1956 propuklo povstání v Polsku, kde se dělníci bouřili kvůli špatné životní úrovni a nízkým mzdám. Povstání v Poznani bylo násilně potlačeno a vyžádalo si i několik obětí na životech. V zemi se začaly vytvářet dělnické rady a vedení komunistické strany vedlo spory o tom, jak nastalou situaci řešit. Nakonec byl do čela Polské sjednocené dělnické strany vybrán Wladyslaw Gomulka a zpočátku to vypadalo, že se režim v Polsku začíná uvolňovat. Došlo k omezení cenzury, bylo propuštěno z vězení několik kněží a část zemědělské půdy byla vrácena soukromým rolníkům. Již v roce 1957 se ale opět začalo přitvrzovat. Obnovila se cenzura, kontrolu nad veřejným životem opět převzala Polská sjednocená dělnická strana, zatímco dělnické rady byly rozpuštěny. Pouze na venkově zůstala většina zemědělské půdy v soukromém vlastnictví a římskokatolická církev si uchovala své postavení.⁵⁸

V reakci na polské události propuklo povstání i v Maďarsku. Již v roce 1953 se střetli zastánci tvrdého stalinismu v čele s Mátyásem Rákosim a stoupenci reform, své postavení si však ještě Rákosi udržel. Napětí mezi oběma křídly strany však sílilo, a když Rákosi hledal oporu pro mocenský zásah v Moskvě, Chruščov se raději po zkušenostech z Polska rozhodl Rákosiho odvolat. Toto řešení však veřejnosti nestačilo a

⁵⁵ Tamtéž, schůze 17. 12. 1956

⁵⁶ Tamtéž, schůze 30. 1. 1958.

⁵⁷ Tamtéž, schůze 16. 6. 1959.

⁵⁸ Miloš ŘEZNÍK, *Dějiny Polska v datech*, Praha 2010, s. 434–436.

v říjnu 1956 se původní studentská demonstrace na vyjádření solidarity s poznaňskými dělníky změnila v 200tisícové shromáždění, které požadovalo jmenování reformního Imreho Nagy předsedou vlády, dále pak odchod sovětských jednotek ze země a potrestání všech, kteří se nějak podíleli na politických procesech. Další demonstrace a lidová povstání přibývaly. Nakonec se rozhodl zakročit Chruščov a 4. listopadu započal útok sovětských jednotek na Budapešť. Povstání v Maďarsku bylo krvavě potlačeno a moci se ujal János Kádár.⁵⁹

Borůvka toto povstání na jedné ze schůzí okomentoval tím, že „*Maďarsko je nezaplacenou zkušeností pro všechny lidově demokratické státy. Ukázalo nám, jak jednotky Sovětské armády obětavě přispěchaly pomoci maďarským pracujícím vyčistit zemi od fašistů. Není síly, která by zastavila socialismus.*“⁶⁰ Dále celou situaci blíže nevysvětloval, dodal pouze důraz na to, že zásah sovětských vojsk byl zcela oprávněný a nutný. Podobné nepokoje by mohly jen škodit pracujícím lidu a je nutné je odsuzovat. Také vyzval družstevníky k pomoci maďarskému lidu prostřednictvím tzv. fondu solidarity, družstvo se tedy rozhodlo věnovat Maďarsku část svých zemědělských produktů.⁶¹

Na konci roku 1959 byl předseda družstva Jan Beran obviněn z toho, že škodil družstvu. Jakým způsobem mu škodil, nebylo však blíže specifikováno. Beran svou vinu přiznal a požádal přítomné, aby jeho případ nebyl příliš veřejně probírán, aby jejich družstvo nemělo ostudu všude v okolí. I přes projevenou lítost byl v lednu 1960 vyloučen z kandidátky funkcionářů JZD a Borůvka nad ním vynesl rozsudek dle stanoviska KSČ – čtvrtý stupeň trestu, což znamenalo zákaz výkonu jakékoliv funkce v JZD. Na místo předsedy nastoupil nově Josef Fendrych.⁶²

V této době se také začalo v JZD Dolany jednat o zavlažovacím systému pro družstevní pozemky. Na výroční XI. schůzi družstva se ujal slova Josef Borůvka. Zdůraznil, že podle usnesení ÚV KSČ je třeba nejvíce investovat do půdy, aby bylo zajištěno dostatečné množství krmiv. K tomu, aby mohla pole produkovat co nejvíce plodin, bylo třeba zajistit dostatek vody, a to tak, aby bylo družstvo co nejméně závislé

⁵⁹ László KONTLER – Miloslav KORBELÍK – Richard PRAŽÁK, *Dějiny Maďarska*, Praha 2011, s. 374–394.

⁶⁰ SOKA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 5, kn. 5, Zápisy ze členských schůzí JZD Dolany 1954–1959, schůze 5. 11. 1956.

⁶¹ SOA Hradec Králové, f. Národní fronta – krajský výbor Hradec Králové, kar. 49, kn. 4, Zápisy schůzí KV – NF, schůze 6. 11. 1956.

⁶² SOKA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 6, kn. 6, Zápisy ze členských schůzí, schůze 25. 1. 1960.

na přírodě. Borůvka navrhl vybudovat zavlažovací systém, kdy by byla voda z Úpy čerpána na kopec Sebuč a samospádem by zavlažovala pole, ale nejen ta, která patřila JZD Dolany, ale i ta okolní. Podle Borůvky by se jednalo o první takovouto stavbu závlahy v republice, a aby tento projekt ještě více podpořil, uvedl jako příklad zavlažování v Bulharsku, kde podle něj zavlažovali půdu již před výsadbou a dosáhli tak u některých plodin dvojí sklizně. Předseda JZD Fendrych tedy požádal Borůvku, aby zatím svůj projekt zavlažování vyzkoušel na 300 ha polností a ujal se dalších jednání o rozšíření závlahy, a zároveň dostal za úkol jednat s okolními JZD o spolupráci při budování zavlažovacího systému.⁶³ Borůvka proto povolal inženýry z Prahy, a zároveň také zařídil financování části zavlažovacího systému – stát měl uhradit veškeré náklady stavby hlavního vedení vody až po hydrant, zbytek si muselo zafinancovat družstvo. Povolání inženýři ale prohlásili, aby se vyplatilo projekt závlahy připravit a zavlažovací systém zbudovat, bude nejlepší, když se okolní JZD sloučí. Borůvka tedy předložil plán na sloučení družstev JZD Dolany, Čáslavky, Krabčice, Sebuč a Svinišťany. Dále oznámil, že požádal KV KSČ o uvolnění, protože se chtěl plně věnovat práci v JZD a pomáhat při slučování a reorganizaci, neboť současný plán plnění nebyl realizován. Bylo třeba vedení družstva změnit a modernizovat jeho řízení. Do funkcí by měli být dosazováni odborníci jako účetní ekonom, zootechnik, mechanizátor ...⁶⁴

Borůvka obsazování vedoucích pozic odborníky stále zdůrazňoval, chtěl, aby děti byly plánovitě posílány do odborných učilišť podle potřeb družstva, protože odborníky nebylo snadné sehnat. „Když naše děti budou vidět dobrou budoucnost v našem JZD, tak nám zde budou zůstávat a my musíme a je naší povinností jim ji připravit.“⁶⁵

KV KSČ žádosti Borůvky vyhovělo a uvolnilo ho z funkce tajemníka zemědělského úseku. Borůvka se tedy začal plně věnovat práci v družstvu a zahájil jednání s potencionálními funkcionáři. Na místo účetního ekonoma navrhl Josefa Mervarta, který do té doby pracoval v bance v Náchodě, a tudíž měl potřebnou kvalifikaci. Dále pokračoval v jednání s ostatními JZD; bylo zapotřebí stanovit nové normy pro rostlinnou a živočišnou výrobu, také musela být provedena evidence družstevních

⁶³ Tamtéž, schůze 31. 1. 1960.

⁶⁴ SOKA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 6, kn. 6, Zápisy z členských schůzí, schůze 5. 4. 1960.

⁶⁵ Tamtéž, schůze 4. 3. 1960

majetku.⁶⁶ Na schůzi představenstev družstev 11. dubna 1960, které Borůvka předsedal, podali zástupci slučovaných družstev zprávu o jednání v jednotlivých JZD, z čehož vyplynulo, že jejich členové souhlasí, a proto sloučení nic nebrání. Všichni účastníci proto také s návrhem na sloučení souhlasili. Bylo jen zapotřebí zvolit den, ke kterému se sloučení provede. Borůvka navrhl sloučení oslavit společně s oslavami 15. výročí osvobození 1. května, a také navrhl nový název JZD Zdeňka Nejedlého se sídlem v Dolanech. S oběma jeho návrhy všichni přítomní souhlasili.⁶⁷ (Svátek osvobození se slavil až 9. května, Borůvka si ho nejspíše spletl se svátkem práce, který byl 1. května. Nikdo z přítomných na schůzi ho však neopravil, nejspíše se všichni soustředili na sloučení a ani si záměny nevšimli.)

Znovu se také projednávalo obsazování vedoucích pozic odborníků. Václav Šváb ze Svinišťan navrhl vypomoci z vlastních zdrojů zaškolením a vyučením stávajících pracovníků, na to Borůvka reagoval, že je to správná připomínka a že v Dolanech už k tomu přikročili. Na konec schůze „se pověřuje soudruh Borůvka, aby za družstva jednal:

1. o nákupu nového soustruhu a vrtačky
2. o uvolnění mistra pro mechanizační dílnu
3. dojednat dodání objednané mlátičky pro Svinišťany, 1 samovazu pro Sebuč a 1 pro Krabčice, 1 sběracího lisu pro Čáslavky, urgovat zařízení pro „Jezdáček“, který vlastní Čáslavky a sehnání dalšího sběracího lisu.
4. uplatnit další požadavek 17 kusů valníků za traktor a zařídit dodání travers na stavbu dílen a kanceláří“⁶⁸

Mezi jednáními si ještě Borůvka našel čas na shánění kotle do dolanského skleníku. „Kotel od lokomotivy je příliš velký, ale sehnal jsem kotel Korval, který je zadarmo a ihned k dispozici.“⁶⁹ Dále plánoval, jak nejlépe zúrodnit hlínu ve skleníku: „Vzala by se písečná hlína z náhomu, založily by se komposty a poté by se hlína nechala rok zrát, také by se přidávala umělá hnojiva, struska a fosfát, jinak nebude možné pěstovati něco ve sklenících. A také připomínám, že je zapotřebí sehnat zootechnika.“⁷⁰

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ Tamtéž, schůze 11. 4. 1960.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ SOKA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 6, kn. 6, Zápisy z členských schůzí, schůze 15. 4. 1960.

⁷⁰ Tamtéž.

Na konci dubna proběhla ustanovující schůze nově sloučených JZD. Po slavnostním zahájení se ujal slova Borůvka, který pozitivně zhodnotil postup členů při slučování, (se sloučením souhlasili skutečně všichni členové všech slučovaných družstev), a poté podal zprávu o stavu polností a majetku. Zemědělská půda sloučených JZD činila 1207,52 ha, z toho orné půdy bylo 230,71 ha. Obiloviny pěstovalo družstvo na 48% orné půdy, dále pak cukrovou řepu na 13% půdy a stejně tak i pšenici na 13 % půdy. Dále družstvo vlastnilo 1083 ks skotu, z toho bylo 471 krav, prasat měli 1097, z toho bylo 138 prasnic a počet slepic byl 2913. Nově sloučené družstvo mělo 282 členů. V závěru schůze byl volen nový předseda sloučených družstev, kterým se stal Josef Borůvka, místopředsedou pak Josef Kubeček.⁷¹

2.2 Předseda sloučeného JZD (1960–1970)

Rok 1960

Nové představenstvo sloučených družstev se sešlo na schůzi hned 2. května 1960 a Borůvka se jako předseda se pustil do organizace a nového uspořádání chodu družstev. V každém středisku byl stanoven vedoucí, který měl za úkol naplánovat práci střediska na týden dopředu, určit, kolik lidí na práci bude potřeba, jaké stroje, kolik hnojiv atd. Vedoucí středisek se měli scházet každou sobotu ve 14 hodin na schůzi, kde vynesli své požadavky na příští týden a domluvili se. Kromě vedoucího pracovníka zavedl Borůvka funkci tzv. četaře, který měl za úkol dohlížet na to, aby si družstevníci správně zapisovali odvedenou práci. Dále byl ustanoven hlavní skladník, který měl pod sebou skladníky jednotlivých středisek. Aby nevznikalo zbytečně moc nových funkcí, na které je potřeba více lidí, ve všech střediscích kromě Dolan byla funkce skladníka sloučena s pokladníkem. Hlavní pokladník v Dolanech měl na starost kontrolovat funkce pokladníků v jednotlivých střediscích, a proto se jeho funkce se skladníkem nesloučila. Každé středisko mělo mít svého zootechnika, který byl podřízený hlavnímu zootechnikovi v Dolanech.⁷² Mít v každém středisku jednoho zootechnika se však příliš neosvědčilo a již v září 1960 rozhodl hlavní zootechnik Josef Višek, že postačí mít pro celé družstvo jednoho zootechnika, který se bude zabývat hovězím dobyt看em, vybrán

⁷¹ SOkA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 4, kn. 4, Jednací protokoly, schůze 30. 4. 1960.;

⁷² SOkA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 52, kn. 52, Zápisy ze schůzí představenstva 1959-1963, schůze 2. 5. 1960.

byl Václav Tylš, a jednoho zootechnika, který bude mít na starosti drůbež a vepře. Na toto místo byla vybrána Dana Chmelíková.⁷³

Do další funkce, hlavního agronoma, byl zvolen Jaroslav Pekárek, který se ale po krátkém čase rozhodl, že tuto funkci zastávat nechce a na jeho místo nakonec nastoupil Václav Šváb. Ještě, než ale Pekárek své místo opustil, stěžoval si po pár měsících spolupráce společně se zootechnikem Víškem na špatné jednání vedoucího střediska v Dolanech. Tímto vedoucím byl Jan Beran, který ale na základě trestu z konce roku 1959 neměl zastávat již žádnou vedoucí pozici v družstvu. Vzhledem k tomu, že během schůzí, kde se projednávalo sloučení, také zasedal jako člen představenstva, a to i na dalších schůzích po sloučení, musel mu být trest prominut nebo umírněn, v žádném ze zápisů o tom však není zmínka. V nové funkci se ale příliš neosvědčil, mimo zmíněných stížností na něj byly podány i další stížnosti, týkaly se především toho, že není přehled o práci v družstvu.⁷⁴ Předseda Borůvka celou situaci vyřešil tím, že Berana poslal od následujícího roku na roční školení a na jeho místo nastoupil Drahoslav Kejzlar, který ale kvůli nové funkci musel přerušit studování šlechtitelské a osivářské školy. Proti tomu se postavil Palcát Josef, předseda ho však ujistil, že po ročním přerušení Kejzlar školu dokončí.⁷⁵

Borůvka také stále zajišťoval výstavbu zavlažovacího zařízení, které navrhl. Zajistil novou pumpu pro Dolany, k potoku transformátor a zařídil prozatímní zapůjčení tanků z JZD Brzice.⁷⁶ Společně s Josefem Kubečkem jednali i s novým stavitelem ze Smiřic panem Hájkem, protože dosavadní stavitel Vít skončil, ale zavlažování na zkušebních 230 ha mělo být dokončené již v srpnu, a proto bylo zapotřebí jednání s Hájkem urychlit, aby se práce stihly dokončit včas.⁷⁷ Práce na zavlažovacím systému se však prodloužily a zavlažovací systém byl naplno spuštěn až na jaře 1962.⁷⁸

Po sloučení družstev a zjištění technického stavu všech strojů bylo zapotřebí dát do pořádku všechny dojící stroje, aby se zvýšila živočišná výroba, a zařídit i koupit nové řezačky slámy, čističky obilí a mlátičky. Borůvka nové stroje obstaral, avšak upozornil družstevníky na to, že jsou to velmi drahé stroje, a proto mohou přijít pouze do

⁷³ Tamtéž, schůze 24. 9. 1960.

⁷⁴ Tamtéž, schůze 13. 7. 1960

⁷⁵ Tamtéž, schůze 24. 9. 1960

⁷⁶ SOKA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 54, kn. 54, Zápisy ze schůzí představenstva, schůze 13. 5. 1960.

⁷⁷ Tamtéž, schůze 23. 6. 1960

⁷⁸ SOKA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 55, kn. 55, Zápisy ze schůzí představenstva, schůze 18. 5. 1962.

„povolaných“ rukou. I přes to, že se blížily žně a práce bylo více než jindy, muselo se dodržovat obsazení strojů pracovníky, kteří k tomu byli určeni. Navíc Borůvka na žně zařídil výpomoc z JZD v Křinicích, tam byly vždy žně o dva až tři týdny opožděny, takže zatím bylo možné jejich členy využít v Dolanech, odkud měli přijít po skončení žní družstevníci zase na oplátku pomoci do Křinic.⁷⁹ Nakonec bylo o žních velmi deštivé počasí, a tak i přes pomoc křinických družstevníků, byl se sklizní problém. Borůvka proto nařídil, aby se nejdříve vymlátila šlechtěná Pavlonická pšenice a až poté zbylé obilí.⁸⁰

V září 1960 se řešily v družstvu záhumenky. Záhumenka/záhumenek byl původně menší pozemek za stodolou nebo jinou budovou hospodářství, tzv. za humny. Později se toto označení týkalo jakéhokoliv pozemku v osobním užívání člena družstva.⁸¹ V JZD Zdeňka Nejedlého se rozhodli, že záhumenky budou patřit družstvu, a to je bude jednotlivým členům přidělovat k vlastnímu užívání za odpracované PJ. Na 20 arů půdy záhumenku měla nárok rodina, pod podmínkou, že jeden její člen pracuje v družstvu a je schopný odpracovat 200 PJ za měsíc. Pokud by odpracoval méně PJ, měl nárok na méně arů, a to v poměru 1ar za 10 PJ. V případě, že v družstvu pracovali dva členové rodiny, domácnost měla nárok na 40 arů půdy za 400 PJ, pokud požadované PJ nesplnili, krátil se pozemek opět 1:10. Jestliže pracovalo tři a více členů rodiny, měli nárok na 50 arů za 600PJ. V usnesení o záhumenkách se nezapomnělo ani na možnost snížené pracovní schopnosti kvůli nemoci nebo stáří členů JZD. V tomto případě mohlo představenstvo povolit výjimku a počet PJ snížit, a přesto zanechat celých 20 arů půdy. To se však netýkalo členů, jejichž děti nepracovaly v JZD. Takoví členové žádné úlevy nedostávali, protože dle vyhlášky se měli děti účastnit práce v družstvu za své rodiče, protože „*je to jejich morální povinnost jak k rodičům, tak k družstvu*“. Ostatní držitelé půdy, pokud na ni měli mít nárok, museli vstoupit do družstva (postačil jeden člen rodiny), jinak si směli ponechat pouze 10 arů zahrady a zbytek půdy jim byl zabaven ve prospěch družstva.⁸²

Na koci prvního roku společného hospodaření seznámil předseda Borůvka členy JZD s plněním dodávek za uplynulý rok. V závěrečném souhrnu konstatoval, že i přes to, že

⁷⁹ SOKA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 54, kn. 54, Zápisy ze schůzí představenstva, schůze 29. 7. 1960.

⁸⁰ Tamtéž, schůze 18. 8. 1960

⁸¹ Ivan BIČÍK – Josef BRINKE – Vratislav HÄUFLER, *Stručný terminologický slovník geografie zemědělství*. Praha 1978, s. 110.

⁸² SOKA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 52, kn. 52, Zápisy ze schůzí představenstva, schůze 24. 9. 1960.

náklady na údržbu a zakoupená krmiva překračovaly zisky v živočišné výrobě, ztráty byly vyrovnány překročením tržeb z rostlinné výroby. Družstvo tedy na tom bylo ekonomicky dobře. Po souhrnné bilanci předložil agronom V. Šváb nový pětiletý plán živočišné výroby a společně s plánem rostlinné výroby představil Beran ještě seznam strojů, které je potřeba zakoupit. Připomněl tím i nutnost obsadit funkci hlavního mechanizátora, který se měl starat o chod a údržbu všech strojů v družstvu. Na tuto funkci byl navrhnout a schválen družstevník Valášek.⁸³

Rok 1961

Již v lednu se v družstvu řešily dodávky mléka. V tomto úseku živočišné výroby mělo družstvo problém s plněním dodávek už delší dobu, proto Borůvka domluvil návštěvu mechanika z Přelouče, aby opravil dojící stroje, které nefungovaly na 100 %, a pomohl při výměně strojů, které již dosloužily. Také bylo přijato pět nových krmičů do kravína v Dolanech.⁸⁴ Ke konci února bylo již v dodávkách mléka patrné zlepšení, přesto se ale zvyšovaly velmi pomalu. Družstevnice, které v kravíně pracovaly, upozorňovaly na to, že pokud bude nedostatek kvalitního krmiva, bude doживost opět klesat. Beranová Marie jako příklad uvedla, že původně od navážeců dostala 12 pytlů krmiva pro telata na 14 dní, dalších 14 dní ji však měly stačit pytle dva. K tomu se vyjádřil i družstevník Kubeček, který tvrdil, že záleží především na lidech a na tom, jak si krmivo rozdělí v rámci celého střediska. Jako příklad uvedl kravín v Čáslavkách, který měl starosti pan Káče, a výsledky se od té doby zlepšovaly. Borůvka tedy nařídil, aby se ve všech střediscích udělal pořádek v krmivech a přešlo se ke kolektivnímu krmení. Dále doporučil vybrat několik pracovníků ze všech kravínů a poslat je na zájezd do Hlušovic, kde měli velmi dobré výsledky v doживosti a mohli tak předat své zkušenosti i dalším družstvům.⁸⁵ V dubnu se hodnotilo plnění čtvrtletního plánu, a i když nebyl v mléce splněn, dodávky mléka se značně zlepšily. Družstevnice Veselovská ještě upozornila představenstvo, že by se nemělo zapomenout na seno na lukách, které by umožnilo množství krmiva zvýšit a tím zvýšit doживost krav. Borůvka však upozornil na to, že

⁸³ Tamtéž, schůze 14. 12. 1960.

⁸⁴ Tamtéž, schůze 2. 1. 1961.

⁸⁵ Tamtéž, schůze 27. 2. 1961.

seno není ještě úplně suché. Bylo proto nutné znovu kupy sena rozhrabat, jejich předčasné sklizení by rozhodně družstvu neprospělo.⁸⁶

Dále představenstvo řešilo stavební plán na rok 1961. Předseda Borůvka společně s Kubečkem byli pověřeni vybráním místa pro nový kravín ve Svinišťanech. Nakonec pro něj zvolili pozemek za budovou státního statku. Nový kravín měl mít kapacitu pro 120 krav, společně s ním měla být postavena ještě sušárna se skládkou.⁸⁷ Nový kravín se měl začít stavět rovněž v Dolanech. Celá výstavba měla být hotová do konce třetí pětiletky v roce 1965.⁸⁸ Na ONV v Náchodě dojednal Borůvka souhlas s výstavbou čtyř nových družstevních bytových jednotek, a současně byl pověřen sehnáním dodavatele, který stavbu uskuteční.⁸⁹ Zájemci o byt měli zaplatit zálohu 20 000 Kčs a z této částky by se jim odepisovalo nájemné. Pokud by se nájemce odstěhoval, zůstatek z vložených peněz by se mu vyplatil. Byt by tak zůstal ve vlastnictví družstva.⁹⁰ Bytovka se začala stavět až koncem září roku 1961, stavební četa se však zavázala, že dům bude do zimy pod střechou. Společně s bytovkou družstvo také opravilo a dostavělo vilu po rodině Kronovských, kde tak vznikly další dva byty k dispozici pro družstevníky.⁹¹

Při červnovém sušení sena se objevilo několik stížností na přiděly pro záhumenkové krávy. Záhumenkový dobytek byl ve vlastnictví družstva, ale protože pro něj nebylo místo ve společných kravínech, byl rozdělen mezi družstevníky – záhumenkáře. Seno z dolanských záhumenek sušilo kolektivně družstvo, mělo by tedy patřit do společných zásob, ze kterých se běžně rozděluje záhumenkářům podle počtu dobytka, o který se starají. V dolanském středisku však seno bylo ponecháno záhumenkářům bez ohledu na dobytek, každý si nechal množství sena, které se na jeho záhumence sklídilo. Ostatní střediska proti tomu protestovala a navrhla, aby těmto záhumenkářům seno bylo odečteno z přidělu na dobytek. Další návrh byl, aby práce na sušení byla vyčíslena v PJ, které by záhumenkáři zaplatili. To se však nemělo týkat družstevníků, kteří si seno na záhumenkách suší sami ve svém volném čase. Těm mělo seno zůstat navíc k přidělům pro dobytek. Borůvka viděl řešení tohoto problému v urychlení stavby nového kravína

⁸⁶ Tamtéž, schůze 10. 4. 1961.

⁸⁷ Tamtéž, schůze 27. 2. 1961.

⁸⁸ SOkA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 4, kn. 4, Jednací protokoly, schůze 12. 2. 1960

⁸⁹ SOkA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 52, kn. 52, Zápisy ze schůzí představenstva, schůze 15. 1. 1961.

⁹⁰ SOkA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 7, kn. 7, Zápisy z členských schůzí 1961-1965, schůze 16. 9. 1961.

⁹¹ Tamtéž, schůze 13. 10. 1961.

v Dolanech, a začal tak jednat se stavební firmou o možném dřívějším dokončení stavby.⁹²

Při hodnocení plnění dodávek na I. pololetí splnilo plán státního nákupu nad 100 % v náchodském okrese pouze šest družstev. JZD Zdeňka Nejedlého bylo mezi nimi, a to dokonce na prvním místě. Přes to se objevily připomínky, že družstvo může být lepší, už proto, že předseda zajistil nákup nového traktoru na rozvážení krmiv, díky čemuž cca 15 lidí, které bylo možné přidělit ve střediscích na jiné práce.⁹³

V září se mezi družstevníky rozvinula debata o situaci v Berlíně. Po schůzce představitelů Varšavské smlouvy v Moskvě „vyrostla“ na popud sovětského vůdce N. S. Chruščova uprostřed města přes noc z 12. na 13. srpna zeď, která fyzicky rozdělila nejen NDR a SRN, ale i rodiny, které žily v různých částech Berlína. Přejít mezi jednotlivými částmi města byl přísně kontrolován, několik lidí při pokusu o překonání zdi bylo zatčeno nebo dokonce zastřeleno. Mezi lidmi vznikla panika, která se šířila i do okolních států. Borůvka si tehdy pro družstevníky připravil dlouhý proslov, kde jim po sovětském vzoru vysvětloval, proč stavba zdi byla důležitá jako ochrana před špióny ze západu. Berlín byl podle Borůvky svobodným městem a běžné obyvatelstvo zdi nebylo nijak omezováno. V závěru své řeči Borůvka dodal, že Německo se stalo prověrkou v politickém smýšlení pracujícího lidu.⁹⁴

V propagaci sovětského myšlení pokračoval Borůvka i dále, při oslavách VŘSR blahořečil vzniku Sovětského svazu a prohlásil, že *„kdyby k revoluci nedošlo, nevznikla by ani naše republika, protože Sovětský svaz při svém vzniku jako první podepsal dekret o míru. Navíc SSSR společně s ostatními socialistickými zeměmi neustále bojuje o zachování míru ve světě“*.⁹⁵

Ke konci roku se na členské schůze dostavovalo stále méně členů, v prosinci se dokonce stalo, že schůze kvůli nedostatečnému počtu přítomných členů nebyla usnášeníschopná. Borůvka proto navrhl přidat do pracovního řádu na příští rok, aby neúčast na členských schůzích bez řádné omluvy byla trestána odečtem PJ nebo naopak,

⁹² SOkA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 7, kn. 7, Zápisy z členských schůzí, schůze 23. 6. 1961.

⁹³ Tamtéž, schůze 24. 7. 1961.

⁹⁴ Tamtéž, schůze 16. 9. 1961.

⁹⁵ Tamtéž, schůze 7. 11. 1961.

aby účast byla PJ ohodnocena.⁹⁶ Tento návrh nakonec předložil představenstvu, které se rozhodlo neúčast trestat odečtem PJ.⁹⁷

V prosinci také Borůvka oslavil své padesáté narozeniny, ke kterým mu jménem všech družstevníků popřál Kubeček a zároveň mu pogrataloval k Řádu práce, který Borůvkovi v den narozenin předal prezident Antonín Novotný na Hradě za zásluhy při socialistické výstavbě republiky.⁹⁸

Rok 1962

Na začátku roku Borůvka opět shrnul hospodaření družstva za předchozí rok a upozornil na to, že se musí položit důraz na rostlinnou výrobu, protože v roce 1961 byly splněny pouze úkoly v píci a v siláži. Výnosy obilí, cukrovky a brambor byly pod plánem. Problém nehledal v práci družstevníků, protože ta podle jeho slov byla dobrá. Bylo zapotřebí věnovat se více výnosnosti půdy a lépe zajistit její prohojování. Musely se snížit ztráty hnoje při jeho převážení, a také se musel udržovat přísný pořádek při jeho skladování. Za to pochválil Borůvka Václava Ludvíka, který měl polní hnojiště ve středisku v Dolanech ve vzorném pořádku. Také používání pouze umělých hnojiv bez humusu nebylo tolik účinné, bylo jich zapotřebí větší množství a tím se zvyšovaly náklady. Proto Borůvka zajistil smlouvu se ZAZ v Jaroměři (Závody Antonína Zápotockého zabývající se zpracováním kůží), díky které družstvo výhodně získávalo jako hnojivo odpadní kaly obsahující mimo jiné i čpavek, který patří i dnes mezi nejpoužívanější zemědělská hnojiva. Čpavek bylo společně s dalšími hnojivy potřeba dostat do půdy během jara, a to ve správném množství a čase.⁹⁹ Prohojit se ve větší míře měly také okrajové pozemky a louky, které byly dříve méně výnosné; a správným hnojením se měly tak dostat na úroveň ostatních polností.¹⁰⁰

Dalším činitelem pro zlepšení rostlinné výroby bylo správné hospodaření s půdní závlahou. Zavlažovací zařízení na všech družstevních pozemcích bylo uvedeno do provozu na jaře 1962 současně s dokončením rybníku pod zahradami v Dolanech.

⁹⁶ Tamtéž, schůze 13. 12. 1961.

⁹⁷ SOKA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 52, kn. 52, Zápisy ze schůzí představenstva, schůze 21. 12. 1961.

⁹⁸ SOKA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 7, kn. 7, Zápisy z členských schůzí, schůze 13. 12. 1961.

⁹⁹ SOKA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 31, kn. 31, Zápis z výroční členské schůze 1962.

¹⁰⁰ SOKA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 4, kn. 4, Jednací protokoly, schůze 11. 2. 1962.

Dozorem nad zavlažováním luk a údržbou odpadových příkopů byl pověřen Beyra ze Zvole.¹⁰¹

V roce 1962 se také přešlo na nový způsob obdělávání polí, kdy se hlavními činiteli práce se staly stroje, proto hlavní odpovědnost za rostlinnou výrobu dostali traktoristi, kterým měli pomáhat pěší pracovníci s doplňkovou prací. Do této doby to bylo naopak.¹⁰²

V březnu převzalo družstvo farmu státního statku ve Svinišťanech a získalo tak zemědělskou půdu v rozsahu 124 ha a ornou půdu v množství 78 ha. Také se zvýšil počet pracovníků z 246 na 296.¹⁰³

Na jaře navštívil předseda Borůvka také JZD Klenci, kde přešli z vazného ustájení dobytka na volné, což tamnímu družstvu zvýšilo produkci mléka. Vazné ustájení dobytka vypadalo tak, že každá kráva byla uvázána na své stanoviště a jediná možnost pohybu byla prakticky sklonění hlavy ke žlabu s krmivem. Krávy byly i na těchto stanovištích dojeny, bylo ji znemožněno pečovat o své tělo, a jak Borůvka podotkl, nemohly navazovat sociální kontakty, které jsou pro lepší výnosnost také důležité. Proto na Borůvkův popud odsouhlasilo představenstvo, že nový kravín ve Svinišťanech bude postaven tak, aby bylo možné volné ustájení dobytka. V novém kravínu by se krávy mohly volně pohybovat po stáji, v níž jsou vymezena místa pro krmení, hnojně chodby a boxy pro odpočinek. Tento způsob ustájení chtěl Borůvka zavést postupně i v dalších střediscích.¹⁰⁴

Během léta se vedoucí ovocnářské čety Josef Ott pustil do kritiky představenstva a celého družstva. Nepřál si, aby jeho dcera po dokončení střední hospodářské školy šla na praxi do JZD, protože nechtěl, aby pracovala manuálně. Proto kritizoval vedení a na schůzích měl pohrdavé narážky. Navíc prohlásil, že to nebude dlouho trvat a současné vedení půjde „z kola ven“. Kromě stížností na jeho vyjadřování se objevily i další námitky k jeho práci, kdy nechal pokácet stromy, které ještě plodily, nebo zanedbával sklizeň třešní, které bylo třeba očesat dříve, než se začnou kazit. Představenstvo ho tedy sesadilo z pozice vedoucího čety a své názory musel Ott obhajovat před orgány

¹⁰¹ SOKA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 31, kn. 31, Zápis z výroční členské schůze 1962.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ SOKA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 32, kn. 32, zápis z výroční členské schůze 1963.

¹⁰⁴ SOKA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 52, kn. 52, Zápis ze schůzí představenstva, schůze 9. 4. 1962.

bezpečnosti. Borůvka ještě upozornil na to, že vinen je pouze Ott, a proto by kvůli němu neměly být trestány jeho děti.¹⁰⁵

Na konci roku 1962 podal rezignaci Josef Víšek na místo hlavního zootechnika. Na jeho místo navrhlo představenstvo Josefa Chmelíka z Čáslavek. Proti tomu se však někteří členové představenstva postavili kvůli tomu, že by v jedné rodině zastávali dva členové vedoucí funkce v družstvu, protože jeho manželka Dana Chmelíková byla již hlavní zootechničkou pro chov drůbeže a vepřů. Borůvka však na členské schůzi doporučil Chmelíka schválit, protože podle něj záleželo především na plnění plánu, a nikoliv na tom, kolik funkcí má jaká rodina. Členská schůze tedy Chmelíka na místo hlavního zootechnika schválila.¹⁰⁶

Rok 1963

Stejně jako předchozí léta se i na začátku roku 1963 konala výroční členská schůze, na které předseda Borůvka zhodnotil práci družstva za předchozí období. Zaměřil se především na dodávky mléka, které družstvo sice zatím nesplnilo, ale neustále se zvyšovaly a pro rok 1963 by už měly být v pořádku. Dále se Borůvka věnoval výživě půdy, která byla pro minulý rok stěžejní, práce na prohnojování se ukázaly jako velice přínosné. Díky vyvážení kalů ze závodů v Jaroměři a také kalů z jatek v Náchodě, se kterými družstvo uzavřelo smlouvu v dubnu 1962, se znatelně zvýšily výnosy cukrovky na pozemcích před sušárnou v Dolanech, kam byl kal vyvážen společně s hmotou z kompostu.¹⁰⁷

Na jaře navrhl předseda Borůvka ustájit ve spolupráci s JZD Jasenná mladý dobytek na pastvě v Hynčicích. Představenstvo jeho návrh odsouhlasilo, načež bylo do Hynčic přemístěno 50 kusů dobytka. Dále si pak společně s Jasennou mohly družstva rozdělit seno z letiště Svazarmu, což zajišťovalo další příjem krmiva.¹⁰⁸ Družstvo také dostalo nabídku na odkoupení bagru od Pozemních staveb z Hradce Králové. Cena staršího bagru byla téměř o třetinu menší, než by stálo zakoupení nového stroje. Pro převážení bagru však bylo potřeba koupit podvozek a novou nabírací lžici. Koupě byla představenstvem schválena.¹⁰⁹

¹⁰⁵ Tamtéž, schůze 25. 6. 1962.

¹⁰⁶ SOKA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 7, kn. 7, Zápisy z členských schůzí, schůze 20. 12. 1962.

¹⁰⁷ SOKA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 32, kn. 32, zápis z výroční členské schůze 1963.

¹⁰⁸ SOKA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 52, kn. 52, Zápisy ze schůzí představenstva, schůze 20. 5. 1963.

¹⁰⁹ Tamtéž, schůze 3. 6. 1963

V květnu navštívil Borůvka společně s mechanizátorem Žďárským několik okolních JZD, aby na základě nově získaných poznatků a zkušeností mohli podat další návrhy na zlepšení chodu družstva. Velice se jim líbilo zařízení v JZD Žichlínek na ohřívání vody pro dobytek, které doporučili také zakoupit, což představenstvo odsouhlasilo. Dále se v létě jednalo o kolaudaci zemědělského útulku, do kterého bylo potřeba zakoupit ještě boiler na teplou vodu do kuchyně, lednici a pračku. Vše mělo uhradit družstvo, protože dosavadní náklady na výstavbu hradil MNV.¹¹⁰

Během července a srpna družstvo žilo především žněmi, představenstvo odsouhlasilo najmutí šesti brigádníků ze Slovenska.¹¹¹ Nakonec dorazilo brigádníků více, celkem 22, a protože si je okolní družstva nerozebrala, zůstali všichni v JZD Zdeňka Nejedlého, a to po dobu dvou týdnů.¹¹² V souvislosti se žněmi se na schůzích řešilo společné vyvažování obědů během žní a jejich cena. Nakonec se představenstvo shodlo na ceně 4 Kčs pro člena JZD a na 6 Kčs pro nečlena JZD.¹¹³ Předseda rovněž navrhl pro každého pracujícího člena družstva příspěvek na dovolenou, a to ve výši 100 Kčs, příspěvek měl být vyplacen ještě v červencové výplatě – předsednictvo jeho návrh odsouhlasilo.¹¹⁴

Po srpnové návštěvě ředitele vývojových staveb z Prahy, Borůvka seznámil představenstvo se změnami, které je třeba provést při výstavbě nového kravína a skladovací haly ve Svinišťanech a skladu v Dolanech. Na všechny tyto budovy byl původně vypracován finanční plán, který počítal se stavbou svépomocí, ale po poradě s odborníky bylo rozhodnuto, že budovy budou postaveny dodavatelským způsobem. K dodavatelské stavební firmě se však měla přidat stavební četa družstva. Rozpočet bylo proto nutné upravit, Borůvka ale představenstvo ujistil, že družstvo na tom neprodělá, protože dostane od státu subvenci.¹¹⁵

Na konci léta probíhala jednání s výrobní zemědělskou správou o úkolech výroby a státního nákupu na rok 1964, avšak k dohodě v počátcích jednání nedošlo. Družstvo odmítalo úkoly v pěstování cukrovky, která měla být pěstována na 133 ha, zeleniny, ta měla být na ploše 25 ha, a čekanky na 10 ha. Představenstvo se chtělo držet 5pětiletého

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ Tamtéž, schůze 15. 7. 1963.

¹¹² Tamtéž, schůze 30. 7. 1963.

¹¹³ Tamtéž, schůze 29. 7. 1963.

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ Tamtéž, schůze 26. 8. 1963.

plánu a osít cukrovku na 114 ha, zeleninu na 20 ha a čekanku na 7 ha. V tomto návrhu je podpořilo i MNV, takže jej nakonec VZS schválila.¹¹⁶

V září předseda Borůvka informoval družstevníky o chystaném školení zemědělských funkcionářů na zemědělské škole v Červeném Kostelci. Školení mělo probíhat v zimních měsících, kdy není v JZD tolik práce – od listopadu do března. Školení bylo hrazeno státem a představenstvo se rozhodlo na něj poslat Kubečka Václava, Hofmana Josefa a Kejzlara Drahošlava.¹¹⁷

Představenstvo dále jednalo o sklizni a skladování cukrové řepy na dvoře před sušárnou. Cukrovar si poslal na zpracování řepy vlastní pracovníky, po družstvu pouze požadoval dozorce na skládku. Po krátkém jednání byl zvolen Jiří Beran, který tuto funkci zastával již v předchozím roce, takže měl zkušenosti a osvědčil se. Předseda Borůvka ještě doporučil vzít na odvoz chrástu a cukrovky traktoristy z horských JZD. Připomněl také, že bude zapotřebí odvést dobytek z hor a před ustájením ve Štychově stodole ho nechat ještě pást na družstevních loukách.¹¹⁸

Rok 1964

Začátkem roku byla zamítnuta družstvu žádost o povolení výstavby nového kulturního sálu.¹¹⁹ Družstvo proto alespoň založilo kulturní klub, který se zaměřil na podporu jednotlivých středisek, ve kterých vznikly kulturní jizby pro menší akce. Protože se neosvědčily, byly nakonec zrušeny. Důvodem byly nedostatečné prostory, kvůli nimž se akce nemohlo zúčastnit větším množstvím diváků, takže větší akce musely být stejně pořádány v obecních hostincích a malé akce se téměř žádné nekonaly.¹²⁰

V tomto roce se družstvu konečně začalo dařit v dodávkách mléka. Na začátku března bylo plnění čtvrtletního plánu dokonce překročeno téměř o 30 000 l, a to ještě nebylo čtvrtletí ukončeno. Na základě toho vedení družstva rozhodlo o tzv. mléčných premiích, a také zavedlo v mlékárnách dvousměnný provoz, aby byl zajištěn včasný rozvoz.¹²¹

Po neustálém napomínání majitelů drůbeže, která často utíkala z neoplocených záhumenek na družstevní pole a louky a škodila tam, se představenstvo rozhodlo tyto

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ SOKA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 53, kn. 53, Zápisy ze schůzí představenstva, schůze 9. 9. 1963.

¹¹⁸ Tamtéž, schůze 23. 9. 1963

¹¹⁹ Tamtéž, schůze 6. 1. 1964.

¹²⁰ Tamtéž, schůze 27. 4. 1964.

¹²¹ Tamtéž, schůze 6. 3. 1964.

majitele nahlašovat komisi pro veřejný pořádek při MNV.¹²² Opatření se však v praxi moc neujalo, záhumenkáři dál nechali drůbež volně pobíhat, a proto Borůvka navrhl, aby byla škodící drůbež odchyťována a odvezena do drůbežárny ve Svinišťanech, kde by si ji majitel mohl vyzvednout po uhrazení pokuty za vzniklé škody.¹²³ Toto nařízení se již správného efektu dočkalo a problém s drůbeží byl na čas vyřízen.

V červenci provedlo představenstvo kontrolu na stavbě kravína v Dolanech a rozhodlo se, že zruší smlouvu s podnikem Stavebně technický rozvoj Praha a stavbu si dokončí svépomocí. Objevil se i návrh, že by se mohl postavit přístřešek ke skladu v Dolanech. Proti tomu se však postavil ekonom družstva Mervart, který požadoval nejprve dostavět kravín, a poté teprve plánovat další stavební investice. Navíc se chystala rekonstrukce elektrického vedení v Krabčicích.¹²⁴ Jak se ale při prohlídce ukázalo, vedení bylo natolik ve špatném stavu, že bylo třeba provést rozsáhlejší rekonstrukci. Předseda ji měl proto vyjednat na ministerstvu v Praze.¹²⁵ Výsledek jednání byl úspěšný, takže družstvo nemuselo hradit náklady na celou přípojku, které by činily 32 000 Kčs, ale jen připojení od prvního sloupu v Krabčicích v ceně 8 000 Kčs.

¹²⁶

Na srpnové schůzi komise pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci vystoupil znepokojený předseda požárního sboru Miroslav Nepokoj, který oznámil, že se požární sbor neschází a prakticky neexistuje, protože i přes to, že jsou členové na schůze i cvičení zvaní, nedostavují se. Proto představenstvo vydalo usnesení, že každý člen JZD do 45 let se povinně stane aktivním členem požárního sboru. Navíc se Borůvka obrátil i na radu MNV, kterou žádal, aby taková povinnost platila pro všechny obyvatele sloučených obcí, a nejen pro členy JZD, neboť podle jeho slov měli povinnost chránit společný i soukromý majetek všichni.¹²⁷

V září se na schůzi představenstva projednávala zpráva komise, která se zabývala otevřeným dopisem předsedy Borůvky v časopisu Vlasta. Z dostupných pramenů lze vyvodit, že se jeho otevřená kritika nejspíše nelíbila některým zástupcům z ONV, a proto musela být sestavena komise, která se dopisem zabývala. Závěr komise byl však

¹²² Tamtéž, schůze 27. 4. 1964.

¹²³ Tamtéž, schůze 17. 8. 1964.

¹²⁴ Tamtéž, schůze 6. 7. 1964.

¹²⁵ Tamtéž, schůze 20. 7. 1964.

¹²⁶ Tamtéž, schůze 16. 11. 1964.

¹²⁷ SOKA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 57, kn. 57, Zápis komise pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci 6. 8. 1964.

takový, že s názorem Borůvky souhlasí a stojí za ním.¹²⁸ Borůvka se ve svém dopise zabýval problémem mateřských škol. V Dolanech mělo družstvo zemědělský útulek, kam mohly matky umístit své děti během výkonu sezónní práce, a to již od věku 4 měsíců. Zdravotní a školský odbor ONV v Náchodě ale donutil družstvo přejít na vyšší stupeň, tedy na jesle s mateřskou školou. Problém ale byl, že v takovémto zařízení mohly být děti až od 1 roku, což samozřejmě nevyhovovalo ani matkám s mladšími dětmi, ani družstvu, které tak přišlo o potřebnou pracovní sílu, zvláště v období žní, okopu a sklizni řepy. Borůvka tedy vyzýval k zamyšlení, zda by se školský odbor ONV neměl touto problematikou více zabývat.¹²⁹

Na konci roku vedlo družstvo jednání o převodu kmenového jmění státního statku ve Svinišťanech na JZD Zdeňka Nejedlého, ke kterému mělo dojít 1. lednu 1965. Představenstvo upozorňovalo na to, že se vše musí vyřídit včas, protože na další rok bylo zajištěno pro sklizeň více kombajnů, ke kterým musely být připraveny násypky a koše, postavena sušička, a hlavně ve Svinišťanech připravena sýpka.¹³⁰

Rok 1965

V roce 1965 se vedení družstva znovu zabývalo výstavbou kulturního sálu. Původní návrh na přestavbu a úpravu patra domu čp. 49 byl zamítnut, protože úpravy by byly náročné a drahé. Představenstvo se proto rozhodlo dosáhnout cíle ve spolupráci s obchodním družstvem Jednota, která se chystala v Dolanech stavět samoobsluhu a pohostinství. K novému objektu by si družstvo přistavělo sál. Jednáním s vedením Jednoty byl pověřen předseda Borůvka.¹³¹ Jednota se spoluprací souhlasila a bylo dohodnuto, že výstavbu samoobsluhy a pohostinství se sálem provede družstvo, ale financovat ho bude Jednota. Pouze sál si družstvo zaplatí samo.¹³²

V červenci byla dokončena stavba kravína ve Svinišťanech, slavnostní prohlídka se uskutečnila 1. srpna 1965.¹³³ Závěrečná prověrka prováděná zaměstnanci státní banky v Náchodě však ukázala, že stavebník musí družstvu vrátit 77 000 Kč.¹³⁴ Ani tato skutečnost družstvu nezabránila, aby se po dokončení kravína začalo zaobírat plánem

¹²⁸ SOkA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 53, kn. 53, Zápisy ze schůzí představenstva, schůze 21. 9. 1964.

¹²⁹ Josef BORŮVKA, *Jak to vlastně je?*, Vlasta, roč. 18, č. 26, 24. 6. 1964, s. 11.

¹³⁰ Tamtéž, schůze 16. 11. 1964.

¹³¹ SOkA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 58, kn. 58, Zápisy ze schůzí představenstva, schůze 15. 3. 1965.

¹³² Tamtéž, schůze 12. 4. 1965.

¹³³ Tamtéž, schůze 20. 7. 1965.

¹³⁴ SOkA Náchod, f. Archiv města Dolany, č. f. 286, Kronika Dolany, s. 280.

výstavby na další pětiletku. Počítalo se se stavbou dalších bytových jednotek, skladovací halou v Dolanech,¹³⁵ teletníkem ve Svinišťanech, který by vznikl přestavbou stodoly bývalého státního statku, a to včetně přístavby sociálního zařízení a technické místnost pro napájení.¹³⁶ Schválena byla také stavba sušící posklizňové úpravny zrna, do níž by dodala vybavení firma Agrostroj Prostějov.¹³⁷

Během léta se u prasnic v Dolanech objevila sypavka. Jedná se o infekční onemocnění, které může mít za následek deformaci nosních kostí a chrupavek prasete. To pak v důsledku toho méně žere a pomaleji přibývá na váze. Nemoc se dala léčit, ale družstvo by nemohlo prodávat prasata na aukcích. Borůvka se tedy pokusil o domluvu s pojišťovnou, aby onemocnění prasat nezpůsobovalo družstvu příliš velké finanční ztráty.¹³⁸ Družstvo navštívila komise z VZS a konstatovala, že výskyt sypavky není velký, protože se jí podařilo včas podchytit. Přesto vydala nařízení, že se na aukci do Dolan nebude jezdit po dobu jednoho roku. Borůvka pak u pojišťovny zařídil, že uhradí náklady na sanitární jatka pro nemocná prasata.¹³⁹

V listopadu se konečně podařilo Josefu Ottovi ml. opustit družstvo. První žádost podal již jeho otec v červenci 1964, kdy žádal, aby syn po dokončení školy do družstva nastoupit nemusel a mohl získat zaměstnání v Roudnici, které měl domluvené. Představenstvo však tuto žádost zamítlo a Josef Ott ml. do družstva nastoupit musel.¹⁴⁰ O měsíc později si podal sám žádost o propuštění, ta mu byla opět zamítnuta.¹⁴¹ Ott svůj záměr opustit družstvo nevzdával a podal si další žádost. Představenstvo mu znovu nevyhovělo, a navíc ho po ukončené praxi přidělilo k ovocnářské četě jako technika.¹⁴² Když se mu nedařilo propuštění běžnou cestou, pokusil se vymyslet klíčky, jak se z družstva dostat jinak. Jestliže po něm představenstvo požadovalo, aby členem družstva zůstal, chtěl, aby mu přidělili dvoupokojový byt, který družstvo získalo z pozůstalosti po paní Noskové v čp. 3. V tomto domě byl však volný pouze jednopokojový byt, druhý byt se dvěma pokoji obýval již jiný mladý družstevník s rodinou, Josef Fendrych mladší. Ott tedy prohlásil, že nemá kde bydlet, a tudíž může

¹³⁵ SOkA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 58, kn. 58, Zápisy ze schůzí představenstva, schůze 20. 7. 1965.

¹³⁶ Tamtéž, schůze 30. 8. 1965.

¹³⁷ Tamtéž, schůze 27. 9. 1965.

¹³⁸ Tamtéž, schůze 30. 8. 1965.

¹³⁹ Tamtéž, schůze 13. 9. 1965.

¹⁴⁰ SOkA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 53, kn. 53, Zápisy ze schůzí představenstva, schůze 6. 7. 1964.

¹⁴¹ Tamtéž, schůze 17. 8. 1964.

¹⁴² Tamtéž, schůze 5. 10. 1964.

družstvo opustit a přestěhovat se do již zmíněné Roudnice. Borůvka s představenstvem jeho problém však vyřešili, nabídli mu byt v čp. 4, který i když potřeboval opravit, byl volný a měl dva pokoje. A protože se mohl nastěhovat ihned, nebyl důvod z družstva odcházet. Jeho žádost tedy už po několikáté byla zamítnuta.¹⁴³ Ott s přiděleným bytem nebyl spokojený a podal stížnost k VZS do Náchoda, ze které přijel ředitel Jaroš situaci prošetřit. Ott si stěžoval, že družstvo nechce dělat nic pro mladé lidi, a proto ho chce opustit. Borůvka řediteli Jarošovi celou situaci vysvětlil a dodal, že Ottovi byl nabídnut jiný byt, ale proti jemu přidělení se Ott odvolal.¹⁴⁴ Po těchto událostech Ott chvíli žádné kroky ke svému propuštění nepodnikl, až v dubnu 1965 si podal další žádost o propuštění, která mu byla opět zamítnuta.¹⁴⁵ Následoval pětiměsíční klid, až v září se Ott dostavil osobně na schůzi představenstva, kde oznámil, že VZS v Náchodě mu povolila družstvo opustit a že s ním tedy musí rozvázat pracovní poměr. Borůvka ho tedy požádal, aby dodal potvrzení od výrobní správy.¹⁴⁶ Celá kauza se ještě vlekla téměř tři měsíce, kdy se nakonec Josef Ott ml. propuštění z družstva dočkal. Musel se však zavázat, že jakmile se požadovaný byt v domě čp. 3 uvolní, on se do družstva do dvou let vrátí.¹⁴⁷

Ott nebyl jediný, kdo měl s odchodem z družstva dlouhodobé problémy. Gábrle Jan ml. se o to pokoušel téměř celý rok. První žádost si podal v září 1964,¹⁴⁸ další pak v dubnu 1965. I přes to, že své žádosti odůvodnil tím, že zakoupil dům v Červeném Kostelci, kam se hodlá přestěhovat, žádosti mu byly zamítnuty.¹⁴⁹ Až když v srpnu donesl na schůzi představenstva potvrzení MNV v Červeném Kostelci, že se do města přestěhoval a do Dolan do práce dojíždět nehodlá, představenstvo jeho odchod povolilo.¹⁵⁰

Na konci roku upozornil zootechnik Chmelík představenstvo, že v dalším roce bude problém se senem pro dobytek z družstevních luk, neboť kvůli budování vodní nádrže na Rozkoši nebude možné využívat závlahu. Jako řešení tedy navrhl převést louky na ornou půdu. Rozhodnout o tom měla komise, která se chtěla nejprve na dotčené

¹⁴³ Tamtéž, schůze 14. 12. 1964.

¹⁴⁴ Tamtéž, schůze 28. 12. 1964.

¹⁴⁵ SOKA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 58, kn. 58, Zápisy ze schůzí představenstva, schůze 12. 4. 1965.

¹⁴⁶ Tamtéž, schůze 13. 9. 1965.

¹⁴⁷ Tamtéž, schůze 27. 11. 1965.

¹⁴⁸ SOKA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 57, kn. 57, Zápisy ze schůzí představenstva, schůze 21. 9. 1964.

¹⁴⁹ SOKA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 58, kn. 58, Zápisy ze schůzí představenstva, schůze 12. 4. 1965.

¹⁵⁰ Tamtéž, schůze 2. 8. 1965.

pozemky podívat.¹⁵¹ K přeměně luk na ornou půdu však nejspíše nedošlo, protože na dalších schůzích se záležitost již neprojednávala.

V prosinci se Borůvka zúčastnil zasedání pléna OV KSČ v Náchodě, kde se projednával generel okresu, který se mimo jiné zabýval zabezpečením 4. pětiletého plánu zemědělství na okrese. Borůvka jeho vypracování sice pochválil, měl však k němu několik připomínek. Generel by podle něho měl řešit problémy zemědělské výroby v pracovní síle, distribuci a dodávce umělých hnojiv. Dle jeho návrhu by měly být vybudovány okresní skladiště hnojiv, a to v dosahu 10 km od zemědělských středisek, aby se nezvyšovaly náklady na jejich distribuci. Každé zemědělské středisko totiž nemělo dostatek prostoru pro skladování umělých hnojiv, navíc při běžném skladování bylo hnojivo znehodnocováno. Střediska proto hnojivo do zásoby nekupovala, což mělo za následek přeplnění skladů výrobců. Ti museli v důsledku toho snižovat výrobu, která potom v období hromadného prohnojování půdy na jaře a na podzim nestačila uspokojit zvýšenou poptávku.¹⁵²

Dále se na schůzi okresního pléna KSČ zabýval Josef Borůvka výší nákladů na opravu a údržbu strojů, které se v JZD Zdeňka Nejedlého pohybovaly kolem půl milionu za rok. Podle něj bylo nutné obnovit STS (strojní a traktorové stanice), které by pomáhaly zemědělským závodům s prací v době největších „špiček“. Jako příklad uvedl pomoc pásového traktoru při zimní orbě nebo podzimních pracích, a to vždy na jeden týden. Borůvka navrhl udělat průzkum ve všech JZD a státních statcích v okrese, a na základě jejich strojového parku smluvně pak zajistit s STS pomoc v době největší pracovní zátěže. Tento rozpis by pak měl být součástí generelu.¹⁵³

Rok 1966

Na jaře převzalo družstvo špýchar (sýpku) od Státního statku ve Svinišťanech a rozhodlo se ho přestavět na výkrmnu brojlerů. Firma Xaverov se zaručila odběrem, a navíc nabídla 1,5 Kčs na 1 kg kuřat na zařizovací náklady a 2,5 Kčs čistého zisku za 1 kg kuřat. Zootechnička Chmelíková proto byla vyslána na praxi ošetřování brojlerů do Chrustenic a následně byl chov založen. Z 10 500 ks kuřat bylo po výkrmu utrženo

¹⁵¹ Tamtéž, schůze 27. 12. 1965.

¹⁵² Soka Náchod, f. OV KSČ Náchod, inv. č. 46, kn. 45, Zápisy ze schůzí pléna OV KSČ Náchod – schůze 14. 12. 1965.

¹⁵³ Tamtéž.

214 000 Kčs.¹⁵⁴ Výroba drůbežího masa se ukázala jako velmi efektivní i v následujících letech, v roce 1970 dokonce brojleři činili 50 % z celkové masné produkce a zisk z jejich prodeje byl kolem 300 000 Kčs za rok.¹⁵⁵

V investičním plánu na roky 1966 a 1967 mělo družstvo výstavbu šesti bytových jednotek, ale původní zájemci o byty se nakonec orientovali na individuální výstavbu rodinných domů. Družstvo se proto rozhodlo stavbu bytovky zrušit, a nabídlo projekt k využití JZD Chvalkovice.¹⁵⁶ VZS však přenechání projektu zamítla a po družstvu stavbu bytovky požadovala.¹⁵⁷ I přes to se družstvo rozhodlo individuální výstavbu podpořit, protože ve sloučených obcích přispívala k růstu nově přistěhovaných obyvatel, a tím i pracovníků v JZD. Navíc vesničané zastávali názor, že paneláky na vesnici nehodí. S ohledem na to byla odsouhlasena pomoc stavebníkům s navážením materiálu, a také jim byly nabídnuty bezúročné půjčky. Pokud pracoval v družstvu jeden člen domácnosti, mohl dostat půjčku 15 000 Kčs, které začal splácet až po 5 letech, a na splacení měl dalších 10 let. Jestliže v družstvu pracovali dva členové, bylo jim půjčeno 20 000 Kčs, a pokud jich bylo ještě více, půjčená částka se tomu úměrně zvyšovala. Navíc MNV vydalo soupis pozemků vhodných k zástavbě.

Dále se v Dolanech chystala stavba mateřské školy a jeslí, protože stávající budova Sokolovny měla malou kapacitu, a navíc se s ní do budoucna počítalo pro tělovýchovu. Prozatím byl Sokolu na cvičení poskytnut sál v čp. 49.¹⁵⁸ Opět se také hovořilo o kulturním domě se sálem, neboť Jednota, která se původně zavázala v obci postavit obchod a pohostinství se sálem, od tohoto plánu upustila a rozhodla se stavět pouze prodejnu.¹⁵⁹ MNV proto doporučilo místo hostince Jednoty postavit kantýnu JZD v budově bývalého pohostinství a v přístavbě zřídit sál. Nábytek do kantýny zařídil předseda Borůvka z budovy NS.¹⁶⁰ Sál se však v roce 1966 ani v roce následujícím stavět nezačal. Dokonce se problém s výstavbou mateřské školy a kulturního domu se sálem protáhl do dalších let. Nejprve bylo navrženo stavět etapově kulturní dům na přidělené parcele 50/1, a novou školku pak na místě stodoly u čp. 49, poté se rozhodlo

¹⁵⁴ SOkA Náchod, f. Archiv města Dolany, č. f. 286, Kronika Dolany, s. 298.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 380.

¹⁵⁶ SOkA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 59, kn. 59, Zápisy ze schůzí představenstva, schůze 20. 5. 1966.

¹⁵⁷ Tamtéž, schůze 6. 6. 1966.

¹⁵⁸ Tamtéž, schůze 20. 5. 1966.

¹⁵⁹ SOkA Náchod, f. Archiv města Dolany, č. f. 286, Kronika Dolany, s. 302.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 295.

ve stavbě kulturního domu nepokračovat a předělat ho na mateřskou školu.¹⁶¹ Sál se dle původního plánu nakonec začal stavět u družstevní kantýny, ale až v roce 1969.¹⁶²

V roce 1966 družstvo dále plánovalo výstavbu garáží a čerpací stanici u dílny v Dolanech, k tomu se však musel ještě vypracovat situační plán se zastavěním v prostoru dílen a kanceláří do budoucna.¹⁶³

Starý kravín ve Svinišťanech měl být adaptován na porodnu dojníc, vnitřek by se vyboural a upravil na moderní ustájení. Kravín v Krabčicích měl být přeměněn na výkrmnou býků, na což by nebylo potřeba tolik lidí jako při krmení dojníc.¹⁶⁴

Rok 1967

Začátkem roku předseda Borůvka navrhl na schůzi představenstva, aby jeho členové dostávali za účast na schůzích finanční odměnu, a to 40 Kčs za schůzi. Představenstvo jeho návrh samozřejmě podpořilo a rozhodlo také o odměně pro členy revisní komise, a to 20 Kčs za schůzi.¹⁶⁵

V únoru se řešilo pěstování žampionů, které chtělo předsednictvo rozšířit. Borůvka ale navrhl, aby se tak učinilo až poté, co se ukáže výnosnost tohoto podnikání. Proti vstupu do mykologické společnosti však nic nenamítal.¹⁶⁶ Nakonec se pěstírna nerozšířila a zůstala na svém původním místě jako poloprovoz.¹⁶⁷ V dalších letech se ale ukázala jako ztrátová, a proto se ji družstvo rozhodlo zrušit.¹⁶⁸

V dubnu družstvo zavedlo na zkoušku pro výkrm prasat použít odpady z drůbežích jatek v Náchodě, což se velmi osvědčilo.¹⁶⁹ Proto byl předseda pověřen, aby projednal s vedením jatek, kolik by mělo družstvo za odpady platit a jakou odměnu poskytne zaměstnancům jatek, kteří pomáhají s nakládáním po své pracovní době.¹⁷⁰

Opět se také během léta objevil problém se záhumenkovou drůbeží, která opakovaně škodila na družstevních loukách a polích. Borůvka proto vydal nařízení, že kdo si svou drůbež neuhlídá, tak za každý kus, který bude nalezen na družstevním pozemku, bude

¹⁶¹ Tamtéž, s. 357.

¹⁶² Tamtéž, s. 362.

¹⁶³ SOkA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 59, kn. 59, Zápisy ze schůzí představenstva, schůze 6. 6. 1966.

¹⁶⁴ Tamtéž, schůze 24. 11. 1966.

¹⁶⁵ SOkA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 60, kn. 60, Zápisy ze schůzí představenstva, schůze 4. 3. 1967.

¹⁶⁶ Tamtéž, schůze 20. 2. 1967.

¹⁶⁷ Tamtéž, schůze 20. 3. 1967.

¹⁶⁸ SOkA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 61, kn. 61, Zápisy ze schůzí představenstva, schůze 25. 11. 1968.

¹⁶⁹ SOkA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 60, kn. 60, Zápisy ze schůzí představenstva, schůze 10. 4. 1967.

¹⁷⁰ Tamtéž, schůze 24. 4. 1967.

majiteli v účtárně družstva odečteno 2 kg zrní a 4 kg brambor z nároků na naturální dávky, a to za každý den, kdy se drůbež bude pohybovat v zakázaném území.¹⁷¹

V červenci Borůvka jednal společně se zástupci JZD Jasenná, Jaroměř a Heřmanice o novém podniku pro zpracování zemědělských odpadů, ze kterých by se vyráběla krmná pasta. Na společné schůzi zástupců zúčastněných družstev se jednalo o místě, kde by měl podnik vzniknout. Nejprve byl vybrán objekt Pavlových v Jaroměři na Picimburku, ale okresní hygienička MUDr. Ehlová ho zamítla. Následně se zástupci družstev rozhodli postavit novou budovu, a to v Čáslavkách na pozemku mezi kravínem a porodnicí prasnic. Toto místo bylo vhodné i proto, že sem byla zavedena jak studená, tak i teplá voda a příkon el. proudu byl dostačující. Navíc byla k dispozici odpadní jímka z kravína, do které nic neteklo. JZD Dolany dostalo za úkol sehnat materiál ze zbouraných objektů, jako byly stodoly apod.,¹⁷² nakonec se však stavba neuskutečnila, protože se zástupci nově vznikajícího podniku dohodli na odkupu poklasného mlýna u řeky pod Josefovem, který koupili za 90 000 Kčs.¹⁷³ Družstvo na pomoc s přestavbou poslalo svého zedníka Sochora.¹⁷⁴

Během celého roku probíhala v družstvu debata o tom, zda by se neměla založit vlastní družstevní farma pro norky. Nakonec, na návrh předsedy, se budování farmy odložilo, ale družstvo vstoupilo do sdružení Norkarex. Sdružení požadovalo kromě zaplacení vstupního podílu a členského příspěvku ještě pomoc v podobě pracovních sil. Na farmu do Lejšovky, která spadala pod JZD Libřice, šel proto pracovat alespoň jeden člen družstva. Vybrán byl Hofman Jiří.¹⁷⁵ V listopadu pořádal Norkarex zájezd do NDR, kterého se zúčastnilo i deset družstevníků z JZD Zdeňka Nejedlého, mezi nimi byl např. ekonom družstva Josef Mervart nebo hlavní zootechnik Chmelík.¹⁷⁶ Norčí farma v Dolanech nakonec nikdy založena nebyla a družstvo na jaře v roce 1969 odešlo i z Norkarexu. Vložený podíl byl družstvu vyplacen zpět.¹⁷⁷

¹⁷¹ Tamtéž, schůze 4. 7. 1967.

¹⁷² Tamtéž, schůze 5. 7. 1967.

¹⁷³ Tamtéž, schůze 31. 7. 1967.

¹⁷⁴ Tamtéž, schůze 23. 10. 1967.

¹⁷⁵ Tamtéž, schůze 23. 10. 1967.

¹⁷⁶ Tamtéž, schůze 6. 11. 1967.

¹⁷⁷ SOkA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 62, kn. 62, Zápisy ze schůzí představenstva, schůze 25. 3. 1969.

Na podzim získalo družstvo ocenění od VZS za vynikající výsledky v hospodaření za I. pololetí roku 1967. Součástí ocenění byla putovní rudá standarta a finanční odměna ve výši 5 000 Kčs.¹⁷⁸

Rok 1968

V roce 1968 se Borůvka do chodu družstva nijak nezapojoval. Nejprve byl v lednu zvolen do předsednictva ÚV, a poté byl v dubnu jmenován ministrem zemědělství a výživy. V družstvu podal žádost o neplacenou dovolenou na jeden rok, aby se mohl věnovat více politické činnosti.¹⁷⁹ Na jeho místo nastoupil Josef Kubeček a funkci místopředsedy pak zastával Josef Fendrych starší.¹⁸⁰ Jako ministr zemědělství se však zúčastnil slavnostního uvedení sušičky na výrobu vitamínové moučky v Dolanech do provozu, která byla vybudována vedle posklizňové linky.¹⁸¹

Rok 1969

Borůvka se do své funkce předsedy družstva vrátil na konci února 1969¹⁸² a hned se pustil do jednání o nákupu zlevněných surovin na výrobu krmné pasty. Situace ve společném podniku v Jaroměři byla špatná; pasta byla hořká a cena její výroby byla natolik vysoká, že se dokonce rovnala ceně za nákup jádrového krmiva. Bylo proto nutné změnit technologii výroby. Borůvka navrhl, aby hlavní surovinou byla kliška, kterou by mohly dodávat ZAZ Jaromeř v neomezeném množství.¹⁸³ Ani potom se situace s krmnou pastou nezlepšila, a proto se družstvo rozhodlo ze společného podniku odejít. O jeho podíl měly zájem Drůbežářské závody, které hodlaly výrobu rozšířit o kostní moučku. Družstvu nabídly vrácení vloženého podílu a uhrazení veškerých pohledávek, které družstvo do podniku vložilo. Představenstvo s tímto návrhem souhlasilo a podíl odprodalo.¹⁸⁴ K nákupu krmné pasty se však v květnu 1970 přece jen družstvo vrátilo.¹⁸⁵

V březnu se ve statku ve Svinišřanech objevila u jalovic tuberkulóza přenášená slepicemi. Bylo proto nutné, aby se chov drůbeže družstevníků přemístil jinam.

¹⁷⁸ SOkA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 60, kn. 60, Zápisy ze schůzí představenstva, schůze 29. 9. 1967.

¹⁷⁹ SOkA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 8, kn. 8, Zápisy z členských schůzí, schůze 18. 4. 1968.

¹⁸⁰ SOkA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 61, kn. 61, Zápisy ze schůzí představenstva, schůze 29. 4. 1968.

¹⁸¹ SOkA Náchod, f. Archiv města Dolany, č. f. 286, Kronika Dolany, s. 342.

¹⁸² SOkA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 8, kn. 8, Zápisy z členských schůzí, schůze 26. 2. 1969.

¹⁸³ SOkA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 62, kn. 62, Zápisy ze schůzí představenstva, schůze 10. 3. 1969.

¹⁸⁴ Tamtéž, schůze 22. 7. 1969.

¹⁸⁵ SOkA Náchod, f. Archiv města Dolany, č. f. 286, Kronika Dolany, s. 380.

Jednáním byl pověřen předseda Borůvka,¹⁸⁶ který rozhodl, že se rozdělí pozemek za teletníkem, kde si družstevníci oplotí jednotlivé parcely.¹⁸⁷ Řešení se však neujalo a problém se slepicemi trval dál. I přes přísný zákaz se na dvoře slepice pohybovaly.¹⁸⁸ Situace s TBC se zhoršila natolik, že veterinář Vlček doporučil uzavřít veškerou drůbež ve Svinišťanech, aby se nemoc dále neroznášela ke krávám. Zařídít to měl opět Borůvka společně s Kubečkem.¹⁸⁹ Tuberkulózu se podařilo vymýtit až na podzim následujícího roku, kdy se po poražení podezřelého dobytka ukázalo, že tyto kusy byly zdravé a stáje ve Svinišťanech se tak opět uvedly do provozu jako nezávadné.¹⁹⁰

V roce 1969 muselo družstvo zrušit vývoz masa z tzv. mléčných telat do zahraničí, protože v celém okrese byl nedostatek telat, a i při poptávce v okolních okresech se družstvu nepodařilo pro svůj projekt dostatečné množství zvířat získat.¹⁹¹ Pěstování mléčných telat bylo projektem, v kterém se zase Borůvka osobně angažoval. Telata byla krmena sušeným mlékem Lukamel a chována na zvláštní hluboké podestýlce tvořené pilinami. Tím došlo k přeměně telecího žaludku, takže bylo možné zvířata vykrmit na váhu 250–300 kg na kus, ale přesto maso zůstalo telecí. Družstvo maso vyváželo především do italské Piacenzy.¹⁹² Vývoz telecího masa zajišťoval družstvu čistý zisk ve výši 300 Kčs za tele.¹⁹³ Z první zásilky obdrželo JZD Z. Nejednalo téměř 240 000 Kčs.¹⁹⁴ Avšak v roce 1970 se kvůli nedostatku sušeného mléka muselo u většiny telat přejít na klasický výkrm.¹⁹⁵

Rok 1970

Na začátku roku došlo ke sloučení střediska v Čáslavkách a Dolanech, vedoucím střediska se stal Drahoslav Kejzlar. Dosavadní vedoucí z Čáslavek Josef Hofman odešel po 20 letech práce v JZD do důchodu.¹⁹⁶

Při stavbě silnice v Dolanech došlo v červnu ke zřícení části domu čp. 49, kde se nacházel sál na cvičení a dva byty. Během rekonstrukce silnice byly obnaženy základy

¹⁸⁶ SOKA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 62, kn. 62, Zápisy ze schůzí představenstva, schůze 10. 3. 1969.

¹⁸⁷ Tamtéž, schůze 16. 6. 1969.

¹⁸⁸ Tamtéž, schůze 23. 9. 1969.

¹⁸⁹ Tamtéž, schůze 13. 10. 1969.

¹⁹⁰ SOKA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 63, kn. 63, Zápisy ze schůzí představenstva, schůze 28. 9. 1970.

¹⁹¹ SOKA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 62, kn. 62, Zápisy ze schůzí představenstva, schůze 28. 4. 1969.

¹⁹² Záznam rozhovoru s Josefem Borůvkou ml. dne 15. 4. 2020. Osobní archiv autorky.

¹⁹³ SOKA Náchod, f. Archiv města Dolany, č. f. 286, Kronika Dolany, s. 363.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 380.

¹⁹⁵ Tamtéž.

¹⁹⁶ SOKA Náchod, f. Archiv města Dolany, č. f. 286, Kronika Dolany, s. 373.

domu a při práci těžkých stavebních strojů, které způsobily vibraci půdy, se základy domu narušily. Následně se zřítily celá štítová zeď a část čelní zdi v délce 11 m. Zničeno bylo veškeré nářadí tělocvičny a Sokola, naštěstí část, kde se nacházely byty, zůstala nepoškozená. I přesto byly rodiny přestěhovány do náhradního bydlení. S odklizením sutin se začalo až v říjnu.¹⁹⁷ Jednání o nápravě se zástupci silnic se ujal předseda Borůvka.¹⁹⁸ I přesto, že byl vypracován projekt na opravu, ještě ke konci září se se stavbou nic nedělo, protože se zúčastněné strany neustále dohadovaly a jednání se tak protahovala.¹⁹⁹ Nakonec došlo k dohodě až po dvou letech, družstvo získalo jako náhradu 295 000 Kčs a objekt byl v září 1972 zbourán.²⁰⁰

V listopadu byl Borůvka vyzván ředitelem okresní VZS, aby opustil své místo předsedy JZD Zdeňka Nejedlého. Borůvka tedy na svou funkci k 17. listopadu 1970 rezignoval a podal si žádost, aby mu bylo uděleno místo na sušičce, ve skladu nebo kompostárně.²⁰¹ Zastupující předseda Kubeček Borůvkovi poděkoval za desetiletou práci pro družstvo a jeho žádosti vyhověl. Borůvka nastoupil na místo vedoucího skladu v Dolanech²⁰² a jako skladník zde pracoval až do své smrti v roce 1979.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 369.

¹⁹⁸ SOkA Náchod, f. JZD Dolany, inv. č. 63, kn. 63, Zápisy ze schůzí představenstva, schůze 29. 6. 1970.

¹⁹⁹ Tamtéž, schůze 28. 9. 1970.

²⁰⁰ SOkA Náchod, f. Archiv města Dolany, č. f. 286, Kronika Dolany, s. 413.

²⁰¹ Tamtéž, s. 375.

²⁰² Tamtéž, s. 379.

3. Josef Borůvka v regionální politice

3.1 Josef Borůvka jako tajemník KV KSČ v Hradci Králové (1949–1960)

V roce 1949 se stal Josef Borůvka členem předsednictva KV KSČ v Hradci Králové a tajemníkem zemědělského oddělení. První rok v nové funkci byl Borůvka nejaktivnější, účastnil se téměř všech schůzí, komentoval různé záležitosti. Následující roky jeho aktivita klesala, často se vyjadřoval jen k otázkám zakládání JZD, plnění v zemědělské výrobě, podával zprávu o jarních pracích, žních, výkupu atd. Od roku 1956, kdy se stal vedoucím tajemníkem Národní fronty, se jeho činnost v předsednictvu KV už ani ničeho jiného netýkala. Na konci padesátých let se na schůzích do debat téměř nezapojoval, a často se z účasti na nich omlouval. V té době se začal více angažovat v práci ve svém rodném družstvu v Dolanech. Na začátku roku 1960 požádal KV KSČ o uvolnění z funkcí na KV a ujal se funkce předsedy JZD.

1949

Na začátku roku se na schůzích předsednictva KV probíral nový systém zásobování a nová cenová politika. Borůvka upozornil, že je třeba vypracovat řádnou kartotéku rolníků a správně ji vyplnit, aby podle ní mohly být vypracovány smlouvy o dodávkách v zemědělství. ONV v tomto případě podle Borůvky neměly postupovat rovnostářsky. Bylo zapotřebí, aby ve svém obvodu jasně rozlišily obce, které splnily dodávky na 100 %, a které nikoliv. V obcích, které dodávky nesplnily, ONV měly podle návrhu Borůvky svolat vyživovací komise, které by přesvědčovaly jednotlivé rolníky, aby ještě do února t. r. kontingent (povinné dodávky) splnili. Pokud své povinnosti plnit nechtěli, mohli své práce zanechat a uvolnit tak půdu někomu, kdo s dodávkami neměl problém. Borůvka také upozornil, že vyživovací komise na vesnicích se musí posílit o vyspělé „soudruhy dělníky“, aby se nářky rolníků nedali zastrašit a obměkčit. V souvislosti se zemědělským plněním Borůvka navrhl, aby šatenky (poukázky na oděv – pozůstatek protektorátního přidělového systému) byly dány pouze těm obcím, které dodávky splnily. Každá obec dle jeho slov měla pochopit, že s ní bude jednáno podle zásluh. Člen předsednictva Landa Borůvkův návrh podpořil a dodal, že šatenky budou použity jako nástroj pro plnění výkupu na vesnici.²⁰³

²⁰³ SOA Hradec Králové, f. Krajský výbor KSČ Hradec Králové, inv. 74, kar. 83, Zápisy ze schůzí předsednictva KV KSČ (dále jen Zápisy), schůze 4. 1. 1949.

Vydávání šatenek bylo řešeno i na únorové schůzi, kdy Borůvka podal zprávu, že vydání šatenek zemědělcům do 15 ha mělo být podmíněno zprávou místních výborů. Jejich stanoviska však byla nejasná, a proto Borůvka doporučil předsednictvu KV, aby vyslalo své zástupce, kteří by v této otázce instruovali členy ONV tak, že šatenky budou vydávány zemědělcům podle jejich sociální situace. Dále Borůvka připomněl, aby byla rolníkům, kteří nesplnili dodávky obilí, vypočítána pokuta dle výměry obhospodařované půdy a množství nedodaného obilí, což mohlo činit i 2000 Kčs za q obilí.²⁰⁴

Na další únorové schůzi se projednávalo uzavírání nových smluv s rolníky o zemědělských dodávkách na rok 1949.²⁰⁵ Někteří rolníci smlouvy přijímali s odporem, ne však se zjevným. Po slavnostním vyhlášení kontraktů, které probíhalo začátkem března, Borůvka informoval předsednictvo KV KSČ, že bez výhrad uzavřelo kontrakt 88 % obcí a jednotlivců, 8 % mělo k podpisu výhrady, ale nakonec smlouvy podepsalo, a 4 % rolníků podpis smluv odmítlo. Výhrady měli zemědělci především k ploše osévané cukrovkou, měla podle nich zbytečně velký výměr a půda na ni nebyla připravená. Seznam rolníků, kteří odmítli smlouvy podepsat, byl předán akčnímu výboru NF, aby při přesvědčování mohli zasáhnout i „jinostraníci“. Borůvka ještě připomněl, že je zapotřebí provést kontrolu, jak se kontrakt kryje s plánem zemědělské výroby v kraji, aby nenastal problém s plněním dodávek.²⁰⁶

V otázce zakládání JZD Borůvka zdůraznil, že je nejprve potřeba ujasnit si postoj ve straně. Každý člen strany se měl stát propagátorem a bojovníkem za JZD, do každého okresu měl být vyslán jeden referent KV, aby se stal instruktorem pro budování JZD.²⁰⁷ Dále Borůvka navrhl, aby v každém okrese byly vybrány tři obce, v nichž by byly vybudovány vzorová JZD, která budou při veřejných schůzích na vesnici dávana za příklad. Rolníci na vesnicích se báli, že JZD měla vytvořit předpoklady pro výrobní družstva, a tím by přišli o půdu (což se během několika následujících let opravdu stalo). Vedle zakládání JZD bylo třeba podle Borůvky věnovat pozornost i zřizování státních statků a strojních stanic, neboť obě tyto organizace měly pomoci při přechodu k socialistické výrobě na vesnici. Proto Borůvka požádal, aby KV KSČ uvolnilo pro státní statky chovatelské odborníky.²⁰⁸

²⁰⁴ Tamtéž, schůze 7. 2. 1949.

²⁰⁵ Tamtéž, schůze 28. 2. 1949.

²⁰⁶ Tamtéž, schůze 21. 3. 1949.

²⁰⁷ Tamtéž.

²⁰⁸ Tamtéž, schůze 19. 4. 1949.

Během červencových příprav na žně Borůvka PKV KSČ informoval, že bylo v závodech vybráno 30 schopných a politicky uvědomělých dělníků, kteří byli rozmístěni do strojních stanic. Strojní stanice byly založeny jako stranické organizace, ve kterých bylo z 331 zaměstnanců 200 členy KSČ a 320 zaměstnanců členy ROH. Dále Borůvka informoval, že v kraji je 1 838 traktorů a 12 kombajnů, což by při dobrém počasí mělo zajistit úspěšnou sklizeň.²⁰⁹ Objevil se ale problém v dodávkách obilí, které přesahovaly dohodnuté kontingenty, ale okresní tajemníci je neprojednali s hospodářskými družstvy a rolníky. I když ústředí pro výkup zemědělských produktů vydalo pro zvýšení dodávek formulář, nebylo to dle Borůvky dostačující. Formulář se totiž týkal i výkupu mléka, vajec, masa a dalších zemědělských produktů. Borůvka navrhl, aby byla s každým rolníkem zvlášť sepsána dodatková smlouva o zvýšení dodávek obilí.²¹⁰

Brigády na žně byly všude v pohotovosti, ale v první fázi nebyly potřeba. Zato STS se využívaly naplno. Borůvka ale podotkl, že kvůli neobvyklé délce žita se sekání neobešlo bez větší poruchovosti strojů. Problém také nastal ve svážení posekaného obilí, protože vojenská správa odvedla právě v období žni z Hradecka 600 koní.²¹¹ Nakonec se vše podařilo vyřešit a v půlce srpna byly žně z 90 % skončeny. Jen v okrese Jičín byly práce splněny pouze na 30 %, nejspíše kvůli špatnému rozmístění mechanizačních prostředků. Borůvka tedy zařídil, aby do okresu přijely na pomoc traktory z okolních STS.²¹²

Kvůli problémům v jičínském okrese si Borůvka uvědomil, že KV KSČ nemá přehled o počtu strojů na vesnicích, a proto doporučil, aby bylo po žních přistoupeno k výkupu všech traktorů a moderních strojů, které by pak byly „schovány“ pod jednou střechou a další žně by díky tomu byly snadnější.²¹³

V létě se také v PKV KSČ probírala výstavba velkovýkrmny prasat ve Smiřicích. Borůvka představenstvo informoval, že se ve Smiřicích zruší cukrovar a místo něj se postaví výkrmna. Při první etapě budování mohl ještě cukrovar zůstat v provozu, zapůjčil by však na stavbu vlečku, uvolnil skladiště a přenechal vodu ze studny. V dalších etapách výstavby by došlo k likvidaci cukrovaru. Někteří členové

²⁰⁹ Tamtéž, schůze 6. 7. 1949.

²¹⁰ Tamtéž, schůze 18. 7. 1949.

²¹¹ Tamtéž, schůze 1. 8. 1949.

²¹² Tamtéž, schůze 8. 8. 1949.

²¹³ Tamtéž.

předsednictva KV se ale obávali zrušení cukrovaru kvůli zpracování cukrové řepy. Borůvka je však ujistil, že řepu ze Smiřic si rozdělí okolní cukrovary, které stejně nejsou plně využity.²¹⁴ Původně měla být první část provozovny smiřického Gigantu slavnostně předána do užívání 4. prosince 1949,²¹⁵ při dokončování jednotlivých částí se ale projevíly některé nedostatky. Slavnostní předání tedy proběhlo až 7. prosince a s chovem vepřů se začalo až na jaře v roce 1950.²¹⁶

Ke konci roku se opět objevily problémy s plněním dodávek zemědělských výrobků. Funkcionáři na vesnicích se bránili rozvinutí třídního boje ostřejším postupem proti bohatým sedlákům, kteří sabotovali dodávky a bránili se rozpisu na rok 1950.²¹⁷ V okrese Dobruška došlo dokonce k organizovanému projevu nespokojenosti malých a středních rolníků, kteří obhajovali vesnické boháče. Borůvka proto nařídil, aby okresní výbory zajistily svolání schůzí ve všech okresech kraje, na kterých měli být podrobeni kritice všichni zemědělci, kteří nesplnili dodávky zemědělské výroby, a dále měli být žádáni o důsledné plnění smluv. Vesničtí boháči, kteří dodávky nesplnili, měli být potrestáni a zároveň se mělo také přejít k vymáhání účtů vystavených za nedodání zemědělských produktů.²¹⁸

1950

V první polovině roku Borůvkova činnost pro schůze předsednictva KV KSČ spočívala v jeho informování o stavu jarních prací, o průběhu výkupu, jednocení cukrovky a počtu nově založených JZD. V červnu byla zřízena krajská komise pro zemědělskou výrobu a výkup, v jejímž čele stál Josef Borůvka. Jeho představa byla taková, že každé úterý vypracují tajemníci KKZVV zprávu, tu předají okresním KZVV, které je projednají na schůzích ve čtvrtek a výsledek svého jednání předají nejpozději do pátečního poledne zpět KKZVV. Ta jejich zprávu probere na pravidelné páteční schůzi od 14 hod. odpoledne, a ještě téhož dne podá hlášení ze zasedání sekretariátu ÚV KSČ a ministerstvu zemědělství. Takto měla podle Borůvky fungovat KKZVV každý týden. Úkolem KKZVV bylo plánování jarního osevu a žní, výkup zemědělských výrobků a

²¹⁴ Tamtéž, schůze 22. 7. 1949.

²¹⁵ Tamtéž, schůze 18. 11. 1949.

²¹⁶ Tamtéž, schůze 5. 12. 1949.

²¹⁷ Tamtéž.

²¹⁸ Tamtéž, schůze 12. 2. 1949.

zemědělských strojů atd.²¹⁹ Protože práce v KKZVV byla časově náročná, ustoupily ostatní Borůvkovy činnosti do pozadí. Na schůzích předsednictva KV vždy podal zprávu o jednání KKZVV a tím jeho aktivita většinou končila. Do dalších debat se příliš nezapojoval, i účast na schůzích u něj poklesla.

V srpnu při předkládání zprávy z KKZVV, vysvětlil Borůvka předsednictvu krajského výboru, jak moc byla důležitá osobní návštěva členů okresních KZVV u jednotlivých rolníků. Díky návštěvám byl krajský výkup splněn již na 92 % a také se podařilo přesvědčit řadu rolníků o výhodnosti společného osení půdy. Na základě toho byly již v 51 obcích rozorány meze.²²⁰

Původní nadšení ze společného osevu však brzy opadlo, naopak na zářijové schůzi PKV KSČ musel Borůvka konstatovat, že v okrese Dobruška a Hořice zatím nebyla rozorána žádná mez. Také plán na rozšíření jednotných zemědělských družstev se neplnil podle původních představ. Borůvka viděl příčinu v tom, že zakládání JZD není součástí prověrky vesnických organizací. Důraz také kladl na již zmíněnou společnou úpravu půdy, kterou provádělo pouze 100 JZD v kraji z celkového počtu 209 družstev. Kvůli tomu také družstva nemohla přecházet do vyšších typových stupňů. Individuální setí viděl Borůvka jako velkou brzdu v pokroku zemědělské výroby. Navrhl proto, aby se vybraní zástupci okresních výborů a dalších vesnických organizací přidali k pracovníkům OKZVV a společně přesvědčovali rolníky o výhodnosti společného obhospodařování půdy a zrušení mezí.²²¹

1951

Stejně téma obdělávání půdy bylo řešeno i na začátku následujícího roku. Borůvka navrhl, aby se během jarních prací prakticky ukázalo rolníkům, i těm, kteří nepracují v JZD, jak je společné užívání strojů a práce ve skupinách výhodná.²²² Chtěl, aby se jarní práce spojily s bojem za zvýšení hektarových výnosů a za navýšení krmivové základny. Ve vesnických organizacích podporoval hospodářské soutěže, díky kterým by byli rolníci více motivováni.²²³

²¹⁹ SOA Hradec Králové, f. Krajský výbor KSČ Hradec Králové, inv. 75, kar. 85, Zápisy, schůze 30. 6. 1950.

²²⁰ Tamtéž, schůze 28. 8. 1950.

²²¹ Tamtéž, schůze 11. 9. 1950.

²²² SOA Hradec Králové, f. Krajský výbor KSČ Hradec Králové, inv. 76, kar. 88, Zápisy, schůze 29. 1. 1951.

²²³ Tamtéž, schůze 10. 2. 1951.

Dále se KKZVV v čele s Borůvkou zabývala strojními traktorovými stanicemi. Smlouvy mezi STS a zemědělci se nedařilo uzavírat podle plánu, v únoru bylo uzavřeno pouze 12 % připravovaných smluv,²²⁴ v červnu se jejich podíl zvedl pouze na 58 %. JZD chtěla využívat hlavně vlastní stroje a až v případě nouze se obrátit na STS.²²⁵ Navíc Borůvka poukázal na to, že STS jsou v rámci kraje vybaveny jen z poloviny, a pokud by byly plánované smlouvy uzavřeny všechny, bude problém s jejich plněním.²²⁶

1952

Na začátku roku řešilo předsednictvo KV velkovýkrmnu prasat Gigant ve Smiřicích. Borůvka viděl problém v tom, že výkrmna nemá vlastní krmivovou základnu, nemá zajištěnou vlastní výrobu selat a ani jejich předvýkrm. Krmiva se dovážela ze zahraničí, a to v nepravidelných dodávkách. Navíc byl problém s objemnou pící (vojtěška, řepa, jetel, mrkev), která se musela nahrazovat koncentrovanými krmivy, což u mladších prasat mělo za následek jejich zakrnění. Původně selata do výkrmu dodávaly Československé státní statky, ale později se přešlo k dodávkám od hospodářských družstev, která selata nakupovala v soukromém sektoru. Rolníci si samozřejmě „lepší“ selata nechávali pro sebe a do výkupu dávali zvířata podřadnější jakosti. Navíc podle Borůvky by vlastní produkce selat byla o třetinu levnější. Borůvka tedy navrhl následující opatření, která byla předsednictvem KV KSČ přijata. Pro výrobu dostatečného množství krmiv měl být zřízen samostatný statek Smiřice, který by dostal všechna hospodářství v opočenském okrese, z náchodského okresu by to byly Ratibořice, Heřmanice, Dubno, Malá Skalice a Světlá, a z jaroměřského okresu Hořiněves a Máslojedy. Statek tak získal 3 179 ha půdy, z toho bylo 1 821 ha orných. Navíc v okrese Opočno byly provozovny, které se mohly adaptovat na chov prasnic, a statek si tak mohl zajistit vlastní chov selat.²²⁷

Při hodnocení metod práce KV Josef Borůvka předsednictvo kritizoval a tvrdil, že není skutečným vedoucím orgánem v kraji a že nemůže být s jeho prací spokojen,

²²⁴ Tamtéž, schůze 19. 2. 1951.

²²⁵ SOA Hradec Králové, f. Krajský výbor KSČ Hradec Králové, inv. 76, kar. 91, Zápisy, schůze 15. 6. 1951.

²²⁶ SOA Hradec Králové, f. Krajský výbor KSČ Hradec Králové, inv. 76, kar. 88, Zápisy, schůze 19. 3. 1951.

²²⁷ ²²⁷ SOA Hradec Králové, f. Krajský výbor KSČ Hradec Králové, inv. 77, kar. 95, Zápisy, schůze 19. 3. 1952.

protože se nezabývá prací „dole“. Jak už u něj bývalo zvykem, uvedl příklad ze zemědělského prostředí. Řekl, že neexistuje přehled o plnění usnesení strany a vlády k zásobování masem. Jednotliví rolníci dodávky masa neplní, a předsednictvo KV nezajistilo k této otázce žádná opatření, i když by dodržení tohoto usnesení znamenalo přechod od individuálního hospodaření na vesnici ke společnému, což strana potřebuje. Borůvka dále řekl, že se mu zdá, jako by „život běžel mimo jednání předsednictva KV“.²²⁸ Proti tomu se ohradil vedoucí tajemník KV Havelka, který ale nakonec uznal, že se některými věcmi zabývají jen povrchně. Borůvka navrhl, aby zásadní usnesení byla předkládána členům PKV KSC s týdenním předstihem, před projednáváním na schůzích, a aby se v souvislosti s tím zadávaly konkrétní úkoly a kontrolovalo se jejich plnění. Podle Borůvky je třeba vždy jít ke kořenu věci.²²⁹

1953

Na krajské konferenci KSC, která se konala 23. a 24. května, kritizoval zástupce OV KSC v Novém Bydžově Vyhnálek přístup členů KV v Hradci Králové k lidem v nižších funkcích. Vyhnálek po škole členové KV přesvědčovali, aby nastoupil k nim na oddělení agitace a propagace. Vyhnálek souhlasil, ale vzápětí byl opět přesvědčován, že by se měl ujmout místa agitpropa v Novém Bydžově. Když se Vyhnálkovi podařilo přesvědčit o novém místě i manželku, potvrdil KV, že do Bydžova nastoupí, a odjel na dovolenou. Když se z dovolené vrátil, přišlo nové nařízení, že do Bydžova jezdit nemá, ať si vezme ještě další dny dovolenou a že mu KV dá vědět, kam má nastoupit. Po dalších dvou týdnech, kdy se mu nikdo neozval, vydal se Vyhnálek osobně na KV, kde mu řekli, ať tedy do toho Bydžova odjede. Tam mu při nástupu řekli, že už na něj dva týdny čekají. Tím však jeho přesouvání do jiných funkcí neskončilo. Jen náhodou se v následujícím roce dozvěděl od svého strýce, který pracoval na KV, že už měl dávno nastoupit do Hradce, kde měl dělat názornou agitaci. Nikdo mu to však oficiálně nedal vědět, a nakonec na toto místo nenastoupil a zůstal dále v Bydžově. Vyhnálek byl za tento svůj příspěvek na krajské konferenci kritizován, Borůvka se ho však zastal. Na jeho případě bylo podle Borůvky vidět, že pracovníci z ostatních úseků se na byro (na začátku roku došlo k novému označení předsednictva, od 1. ledna 1953 se používal termín „byro“) KV KSC v Hradci Králové dívají jako na lidi, kteří mohou rozhodovat o

²²⁸ Tamtéž, schůze 20. 3. 1952.

²²⁹ Tamtéž.

jejich existenci, „šibovat“ s nimi a rozhodovat, kdo, kdy a kde bude co dělat. Podle Borůvky bylo potřeba o kádry pečovat, a ne pouze provádět vrchnostenská rozhodování o lidech. Tito lidé se pak nedívají na pracovníky byra KV jako na své spolupracovníky, ale jako na nadřazený orgán, který má neomezené právo, a to Borůvka viděl negativně, protože to mimo jiné také odporovalo ideologii strany.²³⁰

V roce 1953 se opět objevily v některých JZD potíže s rozoráváním mezí. Ve vesnicích bylo možné rolníky rozdělit do třech skupin, a to na ty, kteří chtějí za každou cenu zůstat v družstvu, na ty, kteří v družstvu jsou, ale kolísají, a na ty, kteří do družstva zásadně nechtějí. Borůvka zdůraznil, že je potřeba se osobně vydat ke kolísajícím a přesvědčit je. V každém případě bylo podle Borůvky potřeba na vesnicích družstva udržet i za cenu toho, že budou menšinová. (V obci bude více samostatně hospodařících rolníků než v družstvu). Borůvka v tomto ohledu i referoval na schůzi vedoucích okresních tajemníků KSČ a okresních tajemníků odpovědných za zemědělství. Požadoval po nich, aby se také do přesvědčování osobně zapojili.²³¹

1954

Opatření z předchozího roku nebyla úspěšná, mnoho rolníků během konce roku 1953 a začátku roku 1954 z družstev odešlo. Jednalo se především o odchody z družstev II. typu (společná rostlinná výroba). Se vzniklou situací si nevěděli rady pracovníci okresních výborů, ale ani krajského výboru. V několika obcích se zemědělci snažili rozbít menšinová družstva a hospodařit znovu na svých původních pozemcích sami. Někde dokonce místní i okresní funkcionáři žádali pokyny k tomu, aby družstva mohli rozpustit. Borůvka byl proto pověřen vypracovat písemný podklad pro agitaci, který by z hlediska vládních nařízení (povinných dodávek a výkupu) vysvětlil, jaké výhody nese společná práce zemědělců v JZD.²³²

Při hodnocení krajské konference, která proběhla v dubnu, Borůvka opět kritizoval práci byra KV. Řekl, že je třeba mnoho věcí řešit spíše osobní stykem, a to ne pouze na schůzích byra podle předpisu, ale především podle potřeby nastolené aktuálním stavem při řešení daného problému. Nestáčí říci, že je věc v řešení, a že se jí byro bude

²³⁰ SOA Hradec Králové, f. Krajský výbor KSČ Hradec Králové, inv. 78, kar. 101, Zápisy, schůze 10. 7. 1952.

²³¹ SOA Hradec Králové, f. Krajský výbor KSČ Hradec Králové, inv. 78, kar. 102, Zápisy, schůze 14. 8. 1953.

²³² SOA Hradec Králové, f. Krajský výbor KSČ Hradec Králové, inv. 79, kar. 106, Zápisy, schůze 19. 3. 1954.

zabývat na schůzi za 14 dní. Důležité podle něj bylo pracovat s nadšením, a ne pouze z povinnosti, a ke každému problému přistupovat individuálně dle jeho potřeb. Borůvka se také pustil do kritiky vedoucího tajemníka byra KV Trunce. Nelíbilo se mu, že když komentoval vážné věci, jako např. že situace v tom a v tom není v kraji růžová, usmíval se u toho. Podle Borůvky bylo důležité, jak se u projevů tváří a jak gestikuluje, aby ostatní členové byra KV vycítili vážnost dané situace a pochopili, že je potřeba zabrat a svědomitěji plnit úkoly. Ve svých projevech by podle Borůvky měl Trunec zvolit ostřejší formu, více zdůrazňovat a vynutit si disciplínu, nikoliv však autoritativně.²³³

I při dalších hodnocení práce byra KV Borůvka Trunce kritizoval. S předcházejícím vedoucím tajemníkem Havelkou Borůvka diskutoval o zemědělských věcech. Tajemník Trunec sice zemědělství ovládal, Borůvka však podotknul, že když za ním přišel s nějakým problémem, např., že se rozpadají JZD, Trunec otočil debatu proti Borůvkovi, co podnikl v dané věci on, aby tomu zabránil. V jejich rozhovorech cítil Borůvka od Trunce spíše útočný způsob a sklon k obviňování, a proto se jednáním s ním vyhýbal. Borůvka také kritizoval přístup Trunce k lidem. Jako příklad uvedl propuknutí požáru v dolech na Trutnovsku, kde šlo o život 48 lidí. Borůvka se k požáru vydal, jakmile se o něm dozvěděl. Trunec byl v té době na horách, ale také na Trutnovsku. K požáru dojel až po desáté hodině večer i přes to, že se o něm dozvěděl kolem půl třetí odpoledne. V půl osmé večer Borůvkovi telefonoval, zda má na místo vůbec dorazit. Borůvka toto jeho chování nechápal a velmi ho kritizoval, neboť šlo o lidské životy.²³⁴

Na konci roku řešilo byro KV předsjezdovou kampaň JZD. Na tomto zasedání se Borůvka jako jediný člen byra postavil proti tomu, aby pomocné pracovní síly byly do družstev přidělovány až tehdy, vyčerpá-li družstvo všechny ostatní prostředky ke zlepšení práce, a přesto své úkoly nezvládne. Borůvka trval na tom, aby pracovní síly byly družstvům dodávány ihned, aby se tak zabránilo případným komplikacím. Jeho návrh ale přijat nebyl.²³⁵

²³³ SOA Hradec Králové, f. Krajský výbor KSČ Hradec Králové, inv. 79, kar. 107, Zápisy, schůze 20. 4. 1954.

²³⁴ SOA Hradec Králové, f. Krajský výbor KSČ Hradec Králové, inv. 79, kar. 110, Zápisy, schůze 28. 7. 1954.

²³⁵ SOA Hradec Králové, f. Krajský výbor KSČ Hradec Králové, inv. 79, kar. 113, Zápisy, schůze 7. 11. 1954.

1955

Na únorové schůzi byra KV se opět hodnotila jeho práce. Borůvka kritizoval malou operativnost BKV, neúspěchy podle něho vězely v tom, že se v prostém životě nepřihlíželo k potřebám obyčejných lidí. Jako příklad ukázal na svou práci poslance. Když ho během návštěvních dnů lidé kontaktovali, nemohl jim s jejich problémy pomoci, protože ani ze své poslanecké funkce nemohl udělat okamžitá opatření. Problém podle Borůvky vězel v byrokratických formách, kdy odpovědná rozhodování u nejvyšších funkcionářů neexistovala. O tomto problému mluvil Borůvka i s ministrem vnitřního obchodu F. Krajčírem, který mu potvrdil, že ani on nemohl dělat žádná taková rozhodnutí, ale musel danou věc předat nižším složkám. Podle obou mužů to byl začarovaný kruh, který se točil pořád dokola. Celá práce se zastavila u drobných problémů lidí, které se ale neřešily. BKV sice dělalo rámcová opatření, ale ty se „dole“ pouze rozpracovaly a tím to končilo.²³⁶

Na schůzi hodnotil Borůvka i svou práci. Řekl o sobě, že nebyl v práci důsledný, na schůzích byra se pro něco zapálil, ale dál se tím už nezabýval. Dále prohlásil, že neměl schopnosti pro kádrovou práci, neuměl být dostatečně tvrdý. Sám přiznal, že byl specializovaný na zemědělský úsek, ale o jiné práci moc nevěděl, a tak do byra nic dalšího nepřinášel. V závěru své kritiky dokonce navrhl své propuštění z BKV a chtěl odejít někam manuálně pracovat, například do družstva.²³⁷

Ostatní členové byra KV uvedli, že Borůvkova sebekritika byla příliš silná. Nedostatky ve své práci sice měl, ale byly dočasné a daly se zvládnout. Bylo mu vytýkáno, že používá srdce více než je zdrávo, ale díky tomu má dobrý „poměr“ k lidem. Podle člena byra Valtera by potřeboval více houževnatosti k překonávání nedostatků. Byro se shodlo na tom, že by Borůvka ve své práci potřeboval nějakou změnu, ale do družstva by odcházet neměl.²³⁸ Změny pracovní pozice se Borůvka dočkal za rok, kdy se stal vedoucím tajemníkem Národní fronty.²³⁹

Na konci února se byro muselo vyjádřit k návrhu usnesení zaslanému z ÚV KSČ. Návrh se týkal Josefa Borůvky, ústřední výbor strany ho navrhl na státní vyznamenání a

²³⁶ SOA Hradec Králové, f. Krajský výbor KSČ Hradec Králové, inv. 80, kar. 115, Zápisy, schůze 13. 2. 1955.

²³⁷ Tamtéž.

²³⁸ Tamtéž.

²³⁹ SOA Hradec Králové, f. Národní fronta – krajský výbor Hradec Králové, kar. 49, kn. 4, Zápisy schůzí KV – NF, schůze 24. 4. 1956.

žádal vyjádření ze strany KV KSČ. Byro KV návrh podpořilo, a tak Borůvka dostal medaili za Zásluhy o výstavbu socialismu.²⁴⁰

V květnu dostal Borůvka za úkol požádat dopisem ÚV o zařazení částí horských okresů Broumova a Žamberku do pohraničních oblastí, aby mohlo dojít k jejich dosídlení a úpravám domů pro nové obyvatele.²⁴¹ Příliš mnoha občanům se ale do pohraničí nechtělo, takže problémy s doosídlováním pohraničí ještě přetrvávaly (srov. Národní fronta v roce 1957).

1956–1959

V těchto letech, jak bylo uvedeno dříve, pracoval Josef Borůvka především jako vedoucí tajemník Národní fronty. Schůzí byra KV se samozřejmě účastnil dále, ale většina jeho příspěvků dávala informace o tom, čím se zrovna zabývala NF, anebo měla ráz zapojení se do diskuze k zemědělským otázkám.

Během roku 1956 se snažil prosadit nový druh výstavby kravinů. Jednalo se o stavbu z prefabrikátových panelů konstruovanou podle kravinu ve slovenských Dvornících. Členům BKV doporučil, aby se na Slovensko zajeli podívat a sami posoudili, jak by tato výstavba mohla být prospěšná.²⁴² Proti takovéto stavbě se však postavil vedoucí Agroprojektu Chamrád, který tvrdil, že výzkum tohoto typu výstavby nebyl dokončen, a navíc měly škvárobetonové panely vysokou schopnost nasávání vlhkosti. Kromě toho zatím nebyl žádný výrobní podnik schopen vyrobit tak velké množství panelů, jakého by bylo potřeba.²⁴³ Borůvka se k panelové výstavbě vrátil ještě během podzimních jednání BKV, kdy znovu poukazoval na to, že na Slovensku se z těchto panelů staví, a proto není žádný důvod, proč by nemohla být taková stavba zahájena v Čechách. Dále poukázal na to, že kdyby se výroba panelů přesunula do horských oblastí, kde je dlouho zima, dostali by zdejší lidé „domáckou“ práci.²⁴⁴

²⁴⁰ SOA Hradec Králové, f. Krajský výbor KSČ Hradec Králové, inv. 80, kar. 116, Zápisy, schůze 24. 2. 1955.

²⁴¹ SOA Hradec Králové, f. Krajský výbor KSČ Hradec Králové, inv. 80, kar. 117, Zápisy, schůze 6. 5. 1955.

²⁴² SOA Hradec Králové, f. Krajský výbor KSČ Hradec Králové, inv. 81, kar. 124, Zápisy, schůze 6. 4. 1956.

²⁴³ SOA Hradec Králové, f. Krajský výbor KSČ Hradec Králové, inv. 81, kar. 126, Zápisy, schůze 25. 5. 1956.

²⁴⁴ SOA Hradec Králové, f. Krajský výbor KSČ Hradec Králové, inv. 81, kar. 128, Zápisy, schůze 14. 9. 1956.

Při zářijovém projednávání oslav Měsíce československo-sovětského přátelství Borůvka zdůraznil, že je potřeba během přednášek a referátů zaměřit se především na zakládání a rozšiřování JZD a na popularizaci akcí „Z“.²⁴⁵

V říjnu 1956 se Borůvka vyjádřil k opatřením k dalšímu rozvoji masově politické práce. Podle něho by se měly vždy řešit nejaktuálnější problémy. Jako příklad uvedl, že se začaly objevovat názory, že se rolníkům daří dobře, a proto nemají důvod vstupovat do družstev. V kraji proti tomu ale nikdo nezasáhl, agitace pro zakládání družstev byla malá. Borůvka upozornil, že je potřeba rozvíjet více osobního styku s konkrétními jednotlivci. Dále BKV zkritizoval, že všechny problémy řeší pouze teoreticky a věci, které na sebe navazují, jsou řešeny odděleně. Např. otázka výkupu se měla projednávat společně s otázkou zakládání družstev, protože obě tyto věci spolu úzce souvisely. Lidé, kteří instruovali agitátory, by podle Borůvky měli dát agitaci v kraji jasnou linku, koncepci.²⁴⁶

Na začátku roku 1957 probíhalo hodnocení práce členů byra KV. Borůvka byl s prací a zaměřením práce byra nespokojený, podle něho funkcionáři orgánu a jeho pracovníci stále o problémech jen mluvili, ale skutky nebyly vidět. Jako příklad uvedl JZD v okrese Dvůr Králové v Horní Brusnici, o kterém BKV vědělo už pět let, že je nejhorším družstvem v kraji a že by bylo potřeba do jeho vedení poslat schopného organizátora. Místo toho, aby někdo řekl, že se toho ujme a dá družstvo do pořádku, každý jen přesvědčoval druhého, že on bude nejlepším organizátorem. Výsledkem bylo, že družstvo schopného organizátora stále nedostalo a jeho výsledky se nezlepšily. Borůvka neviděl svou práci pro byro jako přínos a znovu navrhl, že se vzdá všech funkcí v KV KSC a půjde manuálně pracovat do družstva, aby ukázal, že i funkcionáři zvládají běžnou práci. Jeho návrh byl stejně jako v předchozím roce zamítnut.²⁴⁷

V červnu 1957 BKV projednávalo plán investiční výstavby. Borůvka upozornil, že před volbami do Národních výborů (volby proběhly v květnu 1957), se ve výhledu bytové výstavby na roky 1958–1960 mluvilo o výstavbě bytových jednotek, a tyto plány byly předem prověřeny a uváděny jako realizovatelné. Po volbách se názor změnil a

²⁴⁵ SOA Hradec Králové, f. Krajský výbor KSC Hradec Králové, inv. 81, kar. 128, Zápisy, schůze 21. 9. 1956.

²⁴⁶ SOA Hradec Králové, f. Krajský výbor KSC Hradec Králové, inv. 81, kar. 128, Zápisy, schůze 5. 10. 1956.

²⁴⁷ SOA Hradec Králové, f. Krajský výbor KSC Hradec Králové, inv. 82, kar. 130, Zápisy, schůze 18. 1. 1957.

obhájilo se to tím, že plány realizovatelné nebyly a bytové jednotky se stavět nebudou, protože se kvóta snížila. Borůvka viděl tuto změnu názorů jako vážnou věc, podle něj to byla otázka důvěry a pokud byty byly před volbami slíbeny, měly by se vystavět. Na Borůvkovu stížnost reagoval náměstek ministra stavebnictví Pecha, který uvedl, že číslo 250 000 stavebních jednotek bylo dáno směrnicemi celostátní konference, a že se nezměnilo. V případě družstevní výstavby bytů to byla podle Pecha otázka družstev, jak moc se do výstavby zapojí, v jakém rozsahu poskytnou brigády apod. Stavět se měly nové typy bytových jednotek, které měly menší spotřebu materiálu, a se stavbou se mělo začít 1. července 1958. Borůvka ještě k bytové výstavbě dodal, že by se měly stavět alespoň čtyřpatrové bytovky, aby se ušetřila orná půda, a v případě výstavby rodinných domů by se měly vybírat takové pozemky, kde není půda úrodná.²⁴⁸

Velkou část roku 1958 se Borůvka schůzí byra KV neúčastnil nebo se do nich nezapojoval. V červnu dostal za úkol projednat v rámci NF usnesení ÚV KSČ o dalším rozvoji a prohloubení ideové činnosti osvětové práce a zaměřit veškerou pomoc složek NF především na pohraniční okresy.²⁴⁹ Na konci roku pak uložilo byro Borůvkovi a Venclovi z KOR intenzivněji se zapojit do získávání nových rodin pro pohraničí, a v tomto ohledu vždy čtvrtletně vyhodnotit výsledky a podat zprávu BKV. První zpráva měla být předána v dubnu 1959.²⁵⁰

Pro rok 1959 stojí za zmínku jen Borůvkův úkol zajistit ve všech složkách NF pomoc při žních a výmlatu obilí. Borůvka měl zorganizovat pohotovostní brigády a pomoc masových organizací především v okresech Jaroměř, Hořice, Dobruška, Náchod, Žamberk a Nová Paka.²⁵¹

Na konci roku 1959 byl Borůvka ze schůzí omluven, podle prezenční listiny byl v USA.²⁵² Z jakého důvodu však v žádné zprávě uvedeno nebylo a zápisy ze schůzí NF, kde by o jeho návštěvě Spojených států mohla být nějaká informace, nejsou z tohoto období dochovány.

²⁴⁸ SOA Hradec Králové, f. Krajský výbor KSČ Hradec Králové, inv. 82, kar. 131, Zápisy, schůze 7. 6. 1957.

²⁴⁹ SOA Hradec Králové, f. Krajský výbor KSČ Hradec Králové, inv. 83, kar. 136, Zápisy, schůze 13. 6. 1958.

²⁵⁰ SOA Hradec Králové, f. Krajský výbor KSČ Hradec Králové, inv. 83, kar. 139, Zápisy, schůze 28. 11. 1958.

²⁵¹ SOA Hradec Králové, f. Krajský výbor KSČ Hradec Králové, inv. 84, kar. 142, Zápisy, schůze 19. 6. 1959.

²⁵² SOA Hradec Králové, f. Krajský výbor KSČ Hradec Králové, inv. 84, kar. 145, Zápisy, schůze 20. 11. 1959.

Borůvka se v krajském výboru KSČ, stejně jako ve svých jiných politických funkcích, soustředil především na zemědělství a zemědělskou výrobu. To byl obor, kterému dobře rozuměl. Když viděl, že jeho práce pro KV strany neměla takové výsledky, které by očekával, měl sklon politickou činnost ukončit a věnovat se manuální práci v družstvu. Členové byra mu to nechtěli dovolit, i přes nedostatky v jeho práci v něm viděli schopného politika. Nakonec Borůvka v roce 1960 do družstva odešel, ne však jako dělník. Přijal místo předsedy sloučených družstev Zdeňka Nejedlého v Dolanech. I když regionální politiku opustil, na celostátní úrovni v ní zůstal. Stále byl poslancem Národního shromáždění, v roce 1968 dokonce členem předsednictva ÚV KSČ a později i ministrem zemědělství a výživy.

3.2 Josef Borůvka vedoucím tajemníkem KV Národní fronty v Hradci Králové (1956–1960)

Získat přesnější představu o působení Josefa Borůvky v Krajském výboru Národní fronty není zcela možné, neboť dostupné archivní prameny se vztahují pouze k letům 1956 a 1957. Pro ostatní roky spojené s jeho národně frontovním působením archivní prameny či jiné dokumenty zachovány nejsou.

Rok 1956

V dubnu 1956 se stal Josef Borůvka vedoucím tajemníkem Národní fronty KV v Hradci Králové.²⁵³ Hned po předsedkyni šťastně zastával tak druhou nejvyšší funkci NF. Často tedy vedl zasedání a schůze v nepřítomnosti předsedkyně, vyjadřoval se téměř ke všem prodiskutovaným bodům a schůze uzavíral.

Při projednávání úkolů z květnového zasedání Světové rady míru Borůvka zdůraznil, že je důležité u návrhu směrnic pětiletého plánu současně hovořit o perspektivách mírového rozvoje. Na schůzi JZD ve Velké Jesenici, které se Borůvka zúčastnil, se družstevníci velmi zajímali o rozbor mezinárodní situace v rámci projednávání směrnic pětiletého plánu. Borůvka je mimo jiné informoval o dalším snížení stavu vojenských sil v SSSR, což by mělo vést ke snížení počtu vojáků i v jiných zemích, včetně zemí kapitalistických. Dále představenstvo velkojesenického družstva požádal o účast jeho zástupců na rozšířeném plenárním zasedání Krajském výboru obránců míru, na kterém

²⁵³ SOA Hradec Králové, f. Národní fronta – krajský výbor Hradec Králové, kar. 49, kn. 4, Zápisy schůzí KV – NF (dále jen Zápisy), schůze 24. 4. 1956.

měl mimo jiné vystoupit i akademik Jan Mukařovský z Prahy.²⁵⁴ Bylo zapotřebí, aby se zasedání zúčastnilo alespoň deset zástupců z každého okresu v kraji.²⁵⁵

Po zprávě o jednání ve Velké Jesenici informoval ještě Borůvka krajské představenstvo NF o návštěvě brazilské delegace v Praze, kterou osobně přivítal. Podotkl, že i díky tomu si uvědomil, jak je při jednání o míru důležitý osobní kontakt. A upozornil, že z rozhovoru s delegací vyplynulo, že si v Brazílii nedovedli představit, jak může, tak malá země, jako je Československo, fungovat ve středu Evropy se socialistickým zřízením.²⁵⁶

Na závěr jednání NF o Světové radě míru ještě Borůvka zdůraznil, že se mírové hnutí nemá brát izolovaně, ale v souvislosti s projednáváním směrnic se má na jeho význam poukazovat jako na jeden z možných prostředků při plnění cílů, které jsou směrnicemi dány.²⁵⁷

Jako každoročně se během jara také řešil problém s jednocením a okopávkou řepy cukrovky. V roce 1956 bylo v kraji zapotřebí vyjednotit 16 000 ha plochy oseté cukrovkou a vše muselo být hotové dle plánu do 10. června. Některé hradecké závody však odmítly při jednocení pomoci, jednalo se o 25 organizací z oblasti administrativy. Navíc se měla do budoucna zvýšit plocha cukrovky o 7 %, a to problém s nedostatkem pracovní síly ještě zvyšovalo. Borůvka proto navrhl, aby MNV v každé obci vypracoval seznamy brigádníků na určené termíny, a ti by poté museli s okopávkou pomoci.²⁵⁸ V živočišné výrobě na tom kraj byl mnohem lépe, dokonce se mu podařilo splnit dodávky hovězího masa nad 100 %, a to poprvé od roku 1949. I když bylo plnění všeobecně dobré, Borůvka doporučil zaměřit se na jednotlivé obce, a především na samostatné zemědělce, kteří normy neplní. V královéhradeckém kraji bylo celkem 54 JZD, a z toho 52 patřilo ke III. typu (tedy se společnou živočišnou výrobou).²⁵⁹

Na další květnové schůzi KV NF se řešily nedostatky v činnosti jičínské okresní organizace NF, která práci velmi podceňovala, což se odráželo celkově na její činnosti. Borůvka doporučil znovu kádrově probrat obsazení jičínské Národní fronty a také

²⁵⁴ Prof. PhDr. **Jan Mukařovský**, člen ČSAV byl československý estetik a literární teoretik. Působil v československém i světovém hnutí obránců míru a byl členem předsednictva Světové rady míru. (*Malá československá encyklopedie: IV. svazek M-Pol*, Praha 1986, s. 364.)

²⁵⁵ SOA Hradec Králové, f. NF – KV Hradec Králové, kar. 49, kn. 4, Zápisy, schůze 15. 5. 1956.

²⁵⁶ Tamtéž.

²⁵⁷ Tamtéž.

²⁵⁸ Tamtéž.

²⁵⁹ Tamtéž.

pořádat více seminářů pro funkcionáře, především o zemědělských tématech. Hlavním úkolem tamní NF mělo být zakládání JZD, neboť Jičínsko mělo pro družstevnictví skvělé předpoklady. Bylo tedy zapotřebí uspořádat i přednášku o vzorových stanovách JZD, a tím připravit pro jejich zakládání půdu.²⁶⁰

Když se blížila agrotechnická lhůta pro jednocení cukrovky a hrozilo, že se okopávka v Hradeckém okrese nestihne včas, a tím bude výnos cukrovky ohrožen, navrhl Borůvka zapojit do náboru brigádníků rozhlas. Doporučil jmenovitě vyvolávat hradecké ženy, manželky důstojníků, které by se do prací na poli mohly zapojit, ale odmítají to. A naopak jako dobrý příklad jmenovitě uvést ženy, které se již zapojily, a tím je namotivovat k ještě lepší práci.²⁶¹ Přes všechna opatření se však veškerou cukrovku nepodařilo vyjednotit, a nakonec část musela být zaorána, což její výnos značně snížilo.²⁶²

Úkolem Národní fronty bylo – jak je patrné z jičínského případu – při zakládání nových JZD pomáhat. Problém byl na ministerstvech, kde složitá byrokratická nařízení komplikovala např. stavbu kravinů novým způsobem ze škvárobetonových panelů. NF se snažila družstevníkům jednání ulehčit a vysílala své zástupce, kteří za jednotlivá JZD vyřizovali různá povolení přímo v Praze. Pro snadnější práci při stavbě nových objektů doporučil Borůvka zavést družstevní stavební čety, které by se o výstavbu postaraly. Jako příklad uvedl trutnovský okres, kde stavební četa měla 20 členů a za I. pololetí roku 1956 splnila plán výstavby na 95,5 %.²⁶³

I přes vysokou funkci v hradeckém KV NF nezapomínal Borůvka na své domovské JZD. Když se na jedné ze schůzí připravovala krajská slavnost úrody, zástupce SČSP Král si stěžoval, že z JZD Dolan nikdo neprojevil zájem o lístek. Dokonce krajskou slavností členové družstva pohrdali, že prý se bude bavit pouze město, a proto se nehodlají zúčastnit. Borůvka však ihned přišel s tím, že nejspíše došlo k nedorozumění a v družstvu to mysleli jinak. V Dolanech si chtějí uspořádat vlastní slavnost, a proto se té městské zúčastnit nechtějí.²⁶⁴

V srpnu se konalo rozšířené zasedání KV NF především kvůli zvyšování počtu JZD a podpoře při jejich zakládání, a také kvůli zajištění žní a podzimních prací. Organizaci

²⁶⁰ Tamtéž, schůze 22. 5. 1956.

²⁶¹ Tamtéž, schůze 5. 6. 1956.

²⁶² Tamtéž, schůze 19. 6. 1956.

²⁶³ Tamtéž, schůze 14. 8. 1956.

²⁶⁴ Tamtéž.

tohoto zasedání měl na starosti Borůvka. V hodnocení zasedání, které provedl v následující schůzi KV NF, informoval, že se zasedání zúčastnilo celkem 167 osob včetně ministra vnitřního obchodu Františka Krajčira, který byl východočeským rodákem. Diskutovalo celkem 13 účastníků, ale některé příspěvky byly příliš dlouhé, vystupující v nich probírali nepodstatné věci. Jednání se sice protáhlo, ale přesto byli účastníci spokojeni. Při projednávání otázky žní se ukázalo, že Královéhradecký kraj je mezi posledními v republice, a proto bylo doporučeno všem OV NF v kraji urychleně svolat mimořádné zasedání představenstev a projednat na nich možnosti, jak zajistit dostatek brigádníků. Mimo to bylo rozhodnuto, že pracovníci sekretariátu KV NF se rovněž rozjedou do okresů a zaměří se na to, jak získat další brigádníky na svoz a noční výmlat obilí.²⁶⁵

Na rozšíření zasedání KV NF se také probírala činnost organizace Čs. svazu požární ochrany. Borůvka upozornil, že je v činnosti svazu mimo jiné důležitá i politická práce; v příložené zprávě o činnosti organizace byly totiž preferovány jen odborné záležitosti požární ochrany. Chyběl mu názorný příklad toho, jak se požární ochrana zapojuje do socializace vesnice. Vzhledem k tomu, že požárníků ve svazu bylo více než 35 000, představovali ohromnou sílu, která by právě v tomto úsilí mohla pomoci. I když hrozilo, že aktivita členů poklesne, protože ne každému se chtělo přesvědčovat lidi, aby vstoupili do JZD. Někteří funkcionáři ČSPO sice o výhodnosti vstupu do družstva přesvědčovali, ale ne z vlastního přesvědčení, pouze z nutnosti, což soukromě hospodařící rolník vycítil a do družstva se nehrnul.²⁶⁶

Na podzim se chystaly oslavy Měsíce československo-sovětského přátelství a celou organizaci dostal na starost Borůvka společně se zástupcem SČSP, Králem. I když se jednalo o masovou akci, oba organizátoři věděli, jak je důležité, dostat ji i na vesnice. Chtěli, aby se štafety míru zúčastnili i staří lidé právě z vesnic.²⁶⁷ Borůvka také připomněl, že MČSP bude zahájen divadelním představením, na které by měly všechny složky KV poslat své zástupce.²⁶⁸ Štafeta míru, která celý MČSP zahajovala, se dostala na území Královéhradeckého kraje 12. listopadu, a to v obci Železnice na Jičínsku. Předávajícím krajem byl sousední Liberecký kraj. Štafeta dále pokračovala do Hradce

²⁶⁵ Tamtéž, schůze 28. 8. 1956.

²⁶⁶ Tamtéž.

²⁶⁷ Tamtéž, 11. 9. 1956.

²⁶⁸ Tamtéž, schůze 23. 10. 1956.

Králové na Gottwaldovo náměstí, kde ji převzali zástupci KV NF společně s dary ze všech okresů. Následující den namířila do okresu Žamberk, kde byla v městě Králíky předána zástupcům z Olomouckého kraje.²⁶⁹

Ve stejné době, kdy se začaly chystat oslavy MČSP, muselo představenstvo KV NF řešit problém se zpožděním sklizně otav a podzimních prací. Borůvka zjistil, že ke zpoždění došlo především kvůli tomu, že ředitelé kombajnových stanic trvali na tom, že sklídí nasmlouvané plochy. Nedovolili na nich práci vazačem, aby jim to nenarušilo plán kombajnové sklizně. Podle Borůvky by se však nemělo hledět na plán, ale dělat s tím, co bylo momentálně k dispozici. Pak by se kraj nedostal do takových problémů.²⁷⁰

Národní fronta se také zabývala využitím nové techniky v závodech a podporou „zlepšovatelů“. Borůvka řekl, že NF sice nemůže zasahovat do zlepšovacích návrhů, ale může bojovat proti konzervatismu. Výzkumníci byli zakřiknutí a báli se riskovat, aby je v případě neúspěchu někdo neobvinil ze sabotáže. Podle Borůvky bylo zapotřebí zlepšovatele chránit, podporovat a stát za nimi i v případě, že se jim práce náhodou nepodaří. Také je měla NF podporovat v boji proti byrokratismu, protože největší brzdou zemědělské výstavby bylo samotné ministerstvo zemědělství, kde různé dokumentační komise shazovaly iniciativní návrhy a držely se křečovitě směrnic, ve kterých hledaly důvod, proč návrh zamítnout. V kraji to šlo vše regulérní cestou, s návrhy na zemědělskou výstavbu se však stále muselo jezdit do Prahy, kde se jen obtížně prosazovaly.²⁷¹

Po událostech v Maďarsku na podzim 1956 probíhala v Československu akce „Fond solidarity Maďarsku“, která oficiálně měla za úkol pomoci maďarskému lidu a hospodářství. Borůvka vyzdvihl opět své domácí družstvo v Dolanech, které darovalo Maďarsku značné množství svých zemědělských produktů a vyzvalo k tomu i okolní JZD. Také ocenil lidi, kteří se dobrovolně hlásili na pomoc s cukrovkou a svou odměnu za práci věnovali maďarskému lidu. Dále oznámil, že i v závodech se odpracovávají dobrovolně nedělní směny, také ve prospěch Maďarska, a vyzval zástupce složek NF,

²⁶⁹ Tamtéž, schůze 6. 11. 1956.

²⁷⁰ Tamtéž, schůze 11. 9. 1956.

²⁷¹ Tamtéž.

aby jejich členové šli příkladem. Snáze by se tak docílilo hesla Královéhradeckého kraje „Celý vlak potravin Maďarsku.“²⁷²

Na konci roku se projednávalo brigádnické zapojení mládeže v zimním období a zvýšení její odbornosti. Borůvka připomněl, že by se NF měla v této věci více angažovat a doporučil, aby se jednotliví tajemníci OV NF o mládežnické brigády více zajímali, osobně je navštěvovali, vyslechli jejich připomínky a snažili se jim co nejvíce vyjít vstříc, protože mládež byla pro další socialistický vývoj velmi důležitá.²⁷³

Rok 1957

Na začátku roku se předsednictvo NF zabývalo přípravami na květnové volby do národních výborů. Borůvka kladl důraz na správné fungování agitačních středisek a na to, aby agitace byla zaměřena především na osobní styk. Každý okres měl mít dostatečné množství středisek, ne však za cenu toho, že se při navýšení jejich počtu sníží jejich kvalita.²⁷⁴ Borůvka upozornil, že je také potřeba pravidelně zásobovat agitační střediska „živým“ agitačním materiálem, a tak KNV zařídil dodávky denního tisku – Pochodně a Zemědělských novin. ONV v každém okrese zajistily zase Rudé právo a NF se postarala o časopis organizace ČsVOM. Volební agitátoři měli mimo jiné klást důraz na zakládání JZD a nábor nových členů do družstev.²⁷⁵ Rozšiřováním členské základny JZD se měli zabývat rovněž členové ČSS. Jejich dalším úkolem bylo podle Borůvky věnovat pozornost bývalým členům národní socialistické strany, zesílit vliv na jejich převýchovu a ideologicky působit na celý aktiv spolupracovníků ČSS za pomoci NF.²⁷⁶

Na květnové schůzi KV NF zhodnotil J. Borůvka oslavy 1. a 9. máje. Pochválil zástupce jednotlivých složek NF, že k oslavám přistoupili zodpovědně. Účast občanů na slavnostech byla oproti loňskému roku značně vyšší. Zvláštní poděkování věnoval Borůvka Trutnovu, kde se v předvečer 1. máje konal lampionový průvod zakončený táborákem, na kterém byly spáleny symboly zla jako např. nezaměstnanost, bída nebo atomová puma. (Je zajímavé, jak si komunisté upravili tradici pálení čarodějnic pro své ideové působení.) K oslavám 9. května proběhla ve všech okresech tělovýchovná

²⁷² Tamtéž, schůze 6. 11. 1956.

²⁷³ Tamtéž, schůze 4. 12. 1956.

²⁷⁴ SOA Hradec Králové, f. NF – KV Hradec Králové, kar. 50, kn. 8, Zápisy, schůze 8. 1. 1957.

²⁷⁵ Tamtéž, schůze 19. 2. 1957.

²⁷⁶ Tamtéž, schůze 8. 1. 1957.

vystoupení, ve čtyřech okresech se konaly lampionové průvody a na závěr pak následovaly ohňostroje. Velký úspěch měl ohňostroj v Hradci Králové, kterého se účastnilo více než 10 000 občanů. Borůvka po pronesených pochvalách ještě upozornil, že následující rok bude potřeba začít s přípravami oslav mnohem dříve, aby se zajistila „*radostná nálada u všeho občanstva.*“²⁷⁷

Na stejné schůzi, na níž Borůvka hodnotil májové oslavy, se řešila také problematika Fondu solidarity. Borůvka poukázal na to, že akce není zcela správně pochopena u všech složek NF. Kraj si dal za úkol získat 1 mil. Kčs, ale v půlce května měl pouze 158 000 Kčs. K dalším penězům měl pomoci prodej festivalových stužek na různých krajských akcích. Československý svaz mládeže byl kritizován za to, že na tak velké akci, jako byl Prachovský okruh, kterého se účastnilo přes 50 000 občanů, se stužky neprodávaly. Jejich prodej si tedy na návrh Borůvky měli vzít mládežníci na starost alespoň na hradecké manifestaci chystané k volbám do NF. Manifestace se měl účastnit i prezident republiky Antonín Zápotocký, a tak jak Borůvka připomněl, bylo zapotřebí zajistit masovou účast obyvatelstva.²⁷⁸

Na konci května se chystaly oslavy Mezinárodního dne dětí. NF nevydala pro oslavy žádné zvláštní pokyny, protože již byly obsaženy ve směrnících, které obdržely OV NF na začátku roku. Jednalo se o směrnice k celostátně řízeným akcím na úseku práce s dětmi. Borůvka připomněl, že se nesmí zapomenout do oslav MDD začlenit politickou náplň. V roce 1957 byl MDD spojován s Festivalem mládeže, jehož vyvrcholením měl být Světový festival mládeže a studenstva v Moskvě.²⁷⁹

Stejně jako v předchozím roce se na jaře řešilo jednocení cukrovky. V počátku to vypadalo, že k jednocení nebude potřeba brigádníků, ale Borůvka upozornil, že se v některých obcích stále jednocení cukrovky nestíhá. Například v obci Vysoká na královéhradeckém okrese se z 90 ha cukrovky stihlo vyjednotit pouze 40 ha. V nově zakládaných JZD byla práce s cukrovkou obtížnější, družstevníci nebyli ve společné práci ještě seštrání, proto se brigádníci museli sami o sebe více postarat, konkrétně třeba si zajistit vlastní stravování.²⁸⁰

²⁷⁷ Tamtéž, schůze 14. 5. 1957.

²⁷⁸ Tamtéž.

²⁷⁹ Tamtéž, schůze 20. 5. 1957.

²⁸⁰ Tamtéž.

Velkým tématem, kterým se Národní fronta opakovaně zabývala, bylo zakládání JZD a rozšíření jejich členských řad. V srpnu musel krajský výbor NF řešit nedostatky v agitaci v několika okresech. Nejhuře na tom byly okresy Žamberk, Nová Paka a Dobruška. Borůvka tedy navrhl vytvořit plán, kdo, kdy a do jaké vesnice přijede agitovat a kolik agitátorů poskytne NF. Chtěl tak zabránit dalším problémům, jako se objevily např. v broumovském okrese, kde agitaci nikdo neřídil, a tak v 7 ze 14 obcí, které JZD neměly, nikdo agitaci neprováděl. Ve zbylých sedmi obcích agitovalo pouze 65 agitátorů, kteří na práci nestačili. V devíti z deseti závodů agitace ani neproběhla. Přitom zakládání dalších JZD Borůvka viděl jako velmi důležitý krok, protože v kraji zůstávalo 269 000 ha půdy mimo socialistický sektor.²⁸¹

Další agitace po přísnějším dohledem NF se ukázala jako úspěšná, do poloviny září přibýly další JZD, od začátku roku se jejich počet zvýšil celkem o 254. Borůvka však upozornil na to, že ještě 180 JZD na své založení čeká a členskou základnu již existujících JZD je třeba navyšovat tak, aby dosáhla alespoň 95 % hospodařících rolníků ve vsi. V agitacích by se podle něj nemělo polevovat, navíc si někteří družstevníci stěžovali, že při náboru do družstva je za den navštívilo až dvacet funkcionářů, ale teď se někdy neobjeví ani jeden. Kromě toho někteří z rolníků začali být po vstupu do družstva pasivní, proto i s nimi by měli funkcionáři více mluvit. Borůvka doporučil členům předsednictva NF, aby se účastnili schůzí v družstvech a podpořili tak představenstva. JZD se podle Borůvky nezakládají jako cíl, ale jako prostředek k dosažení cíle, kterým je plnění úkolů zemědělské výroby. V souvislosti s tím Borůvka upozornil na úkoly v živočišné výrobě, kde šlo především o urychlené ustájení dobytka. Stavět se měly pro začátek jen jednoduché objekty, nebo nejlépe jen adaptovat již existující stavby pro současnou potřebu. V rostlinné výrobě se řešil výkup obilí, ve kterém Královéhradecký kraj zaostával. Dodávky byly zatím splněny jen na 90,8 %.²⁸²

Na konci roku se NF zabývala doosídlováním horských okresů. V plánu bylo získat 760 lidí, přestěhovalo se však pouhých 112. Také zbývalo 89 nově opravených domků, které nikdo neobýval. NF proto vydala pokyny pro masové organizace, kde se agitace k doosídlování měla zvýšit.²⁸³ Borůvka také připomněl, že je nutné, aby dosídlenci měli

²⁸¹ Tamtéž, schůze 6. 8. 1957.

²⁸² Tamtéž, schůze 17. 9. 1957.

²⁸³ Tamtéž.

na zimu zajištěnou práci, např. se mohli přidat ke skupinám dělníků pracujícím v lese. Lidé podle něho do pohraničí chtěli, ale musely jim být poskytnuty vhodné podmínky pro bydlení a celkově pro snadný život.²⁸⁴

Borůvkova práce pro Národní frontu se převážně týkala plnění úkolů v oblasti zemědělství. Borůvka byl považován za výborného agitátora, a tak často pomáhal při zakládání JZD a rozšiřování členských základů družstev. Dále pečoval o plnění plánu zemědělské výroby a výkupu, pomáhal zajišťovat brigády např. v období žní nebo na jednocení cukrovky. To vše byly činnosti Borůvkovi velmi blízké, zemědělské práci dobře rozuměl, měl nápady, jak její úkoly plnit co nejefektivněji a činnosti uměl organizačně připravit. Byl funkcionářem, který uměl lidi přesvědčit, ať už slovy nebo vlastním zápallem a nasazením.

²⁸⁴ Tamtéž, schůze 26. 11. 1957.

Závěr

Josef Borůvka byl bezpochyby zajímavou osobností. Hlavní oblast jeho působení bylo zemědělství, kterému velmi dobře rozuměl. Sám se narodil do zemědělské rodiny a vzhledem k brzkému úmrtí rodičů se o rodinné hospodářství musel od 15 let starat sám, a to až do převodu zemědělských statků do družstva, které vzniklo v Dolanech v roce 1949.

Především díky svým řečnickým a agitátorským schopnostem se postupně vypracoval do krajských funkcí. Navíc tím, že měl s manuální zemědělskou prací mnoho zkušeností, dokázal tuto oblast vést na krajské úrovni. Věděl, jaké návrhy postrádají v běžné práci rolníka smysl, a naopak čím práci ulehčit. Velmi se angažoval v zakládání JZD v kraji a v rozšiřování jejich členských základů. Organizoval brigády běžných občanů na pomoc při sezónních pracích, zejména při jednocení cukrovky a žních. Z pozice tajemníka zemědělského oddělení KV KSČ v Hradci Králové kontroloval průběh polních prací a plnění státních dodávek zemědělských produktů.

Ke konci padesátých let byl velmi nespokojený s prací byra KV KSČ, podle jeho mínění se byro nezabývalo podstatnými věcmi běžného života, věci řešilo jen povrchně a nešlo k jádru problému. Jeho nespokojenost vyústila do odchodu z regionální politiky, poslancem Národního shromáždění zůstal i nadále. Ve své manažerské činnosti se zaměřil na domovské družstvo v Dolanech. Podílel se na jeho sloučení s okolními družstvy a pomohl tak vytvořit silný zemědělský podnik s názvem Sloučená družstva Zdeňka Nejedlého v Dolanech. V květnu 1960, kdy bylo družstvo slavnostně ustanoveno, se stal jeho předsedou. V družstvu se zasloužil o výstavbu nových kravínů, skladovacích hal aj. Zásluhou svých kontaktů na vedení Východočeského kraje také výhodně získával pro družstvo nové stroje. Lze se však domnívat, že i postavení poslance parlamentu přispívalo k vnímání jeho „politické váhy“ a následně i pozitivním vlivům při posuzování jeho žádostí. Každodenně řešil běžnou agendu a snažil se odstraňovat vzniklé aktuální problémy. Díky jeho vedení se družstvo dostalo mezi nejlépe hodnocené v kraji.

V lednu 1968 se stal členem předsednictva ÚV KSČ, ale počátkem dubna přešel do funkce ministra zemědělství a výživy v nové vládě Oldřicha Černíka. Z toho důvodu opustil také funkci člena předsednictva Národního shromáždění, poslancem však zůstal nadále. Pro pracovní vytíženost ve státní politice byl donucen vzít si v družstvu

dovolenou, agendu družstva za něj dočasně řešil místopředseda Kubeček. Vzhledem k tomu, že byl součástí reformního křídla strany, spěla jeho politická činnost po vpádu vojsk Varšavské smlouvy do Československa v srpnu 1968 k rychlému konci. V nové federální vládě, působící od ledna 1969 už pro něho nebylo místo. V září 1969 byl odvolán z ÚV KSČ, v prosinci následovala jeho nucená rezignace na poslanecké místo a v březnu 1970 byl dokonce zbaven členství v KSČ. O rok později mu byla odejmuta i všechna státní vyznamenání.

Po odchodu z politiky se Borůvka vrátil do družstva, kde se v únoru 1969 opět chopil funkce předsedy. Na této pozici nezůstal ale dlouho, v listopadu 1971 byl vyzván předsedou Okresní výrobní zemědělské správy v Náchodě k rezignaci i na tuto funkci. Ve stejném roce dovršil šedesátí let života a měl tedy nárok na důchod. Družstvo přesto neopustil, nadále v něm pracoval, avšak už jen jako dělník ve skladu.

I přes politicko-společenskou degradaci byl Borůvka stále vnímán jako vlivná osobnost, z toho důvodu byl pod neustálou kontrolou StB. Dokonce jeho druhá manželka na něj měla být státní bezpečností nasazena a nejspíše se podílela na jeho tragické smrti v červenci 1979.

Seznam použitých zkratek

BKV	byro Krajského výboru
ČSR	Československá republika
ČsVOM	Československý výbor obránců míru
ČSL	Československá strana lidová
ČSPO	Československý svaz požární ochrany
ČSS	Československá strana socialistická
JZD	jednotné zemědělské družstvo
Kčs	koruna československá
KKZVV	krajská komise pro zemědělskou výrobu a výkup
KNV	krajský národní výbor
KOR	krajská odborová rada
KSČ	Komunistická strana Československa
KV	krajský výbor
KVOM	krajský výbor obránců míru
MNV	místní národní výbor
MSČP	Měsíc československo-sovětského přátelství
NF	Národní fronta
NDR	Německá demokratická republika
OKZVV	okresní komise pro zemědělskou výrobu a výkup
ONV	okresní národní výbor
OV	okresní výbor
PJ	pracovní jednotka
PKV	předsednictvo krajského výboru
PO	Požární ochrana
ROH	Revoluční odborové hnutí
Sb.	Sbírka zákonů a nařízení
SČSP	Svaz československo-sovětského přátelství
SRN	Spolková republika Německo
SSSR	Sovětský svaz
StB	Státní bezpečnost
STS	strojní a traktorová stanice

Svazarm	Svaz pro spolupráci s armádou
TBC	tuberkulóza
ÚV	ústřední výbor
VŘSR	Velká říjnová socialistická revoluce
VZS	výrobní zemědělská správa
ZAZ	Závody Antonína Zápotockého v Jaroměři

Seznam pramenů a literatury

Prameny

Archivní prameny

SOA Hradec Králové, f. Národní fronta – krajský výbor Hradec Králové.

SOA Hradec Králové, f. KSČ – krajský výbor Hradec Králové.

SOkA Náchod, f. Archiv města Dolany.

SOkA Náchod, f. JZD Dolany.

SOkA Náchod, f. Okresní soud Jaroměř.

SOkA Náchod, f. OV KSČ Náchod.

Edice

CIGÁNEK, František (vyd.): *Národní shromáždění*. Ediční řada Prameny k dějinám československé krize v letech 1967–1970, 3. díl, 2. sv.: Národní shromáždění 21. – 28. srpna 1968, Praha – Brno 1995. 317 s.

CIGÁNEK, František – FELCMAN, Ondřej (vyd.): *Národní shromáždění*. Ediční řada Prameny k dějinám československé krize v letech 1967–1970, 3. díl, 1. sv.: Květen 1967 – červenec 1968, Praha – Brno 2002. 460 s.

CIGÁNEK, František – FELCMAN, Ondřej (vyd.): *Národní shromáždění*. Ediční řada Prameny k dějinám československé krize v letech 1967–1970, 3. díl, 3. sv.: Září 1968 – leden 1969, Praha – Brno 2009. 458 s.

Dobový tisk

Rudé právo, vyd. Komunistická strana Československá, Praha, 1990.

Vlasta, vyd. Mona, Praha, 1964.

Literatura

BIČÍK, Ivan – BRINKE, Josef – HÄUFLER, Vlastislav: *Stručný terminologický slovník geografie zemědělství*, Praha 1978, 119 s.

BROŽ, Václav – SLUŠNÁ, Olga: *Kdo je kdo v Československu 1*, Praha 1969, 341 s.

FEIERABEND, Ladislav, Karel: *Zemědělské družstevnictví v Československu do roku 1952*. Volary 2007, 161 s.

FELCMAN, Ondřej: *Československý parlament na prahu Pražského jara. Národní shromáždění na cestě k reformě (1964 – duben 1968)*, Praha 2015, 344 s.

JECH, Karel: *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*, Praha 2007

KONTLER, László – KORBELÍK, Miloslav – PRAŽÁK, Richard: *Dějiny Maďarska*, Praha 2011, 613 s.

ŘEZNÍK, Miloš: *Dějiny Polska v datech*, Praha 2010, 578 s.